LUKAŠ LEV ČERVINKA
LUDMILA ČERVINKOVÁ MACHÁTOVÁ

O BIŽUŽIPEN ANDRE ČECHIKO

O ILUSTRACIJI
JERIE & ŠLAJCH

O (bi)žužipen andre čechiko Ustava andro kipi

LUKÁŠ LEV ČERVINKA
LUDMILA ČERVINKOVÁ MACHÁTOVÁ

O BIŽUŽIPEN ANDRE ČECHIKO USTAVA ANDRO KIPI

O ILUSTRACIJI
JERIE & ŠLAJCH

Wolters Kluwer
HERMENICULUM

Sar te irinel e citacija: ČERVINKA, L. L. the L. ČERVINKOVÁ MACHÁTOVÁ.
O (bi)žužipen andre čechiko Ustava andro kipi. O ilustraciji Jerie, K. the V. Šlajch.
Praha: Wolters Kluwer ČR, 2026. 358 s.

© JUDr. Lukáš Lev Červinka, Ph.D. the Ph.D., Mgr. Ludmila Červinková Machátová
O ilustraciji © Hermeniculum: Institut populární ústavní hermeneutiky, z. s.
O prethoďipen © Anežka Hrbáčková

ISBN 978-80-286-0732-6 (pdf)

SO HIN ANDRE

Pal e Ustava the pal o džene, so la genen – *Josef Baxa, O čhibalo pre la Ustavakero sudos* 7

O lav kijo prethoďipen – *Anežka Hrbáčková* 8

Angluno lav – *Lukáš Lev Červinka, Ludmila Červinková Machátová* 9

O kipi sar sas kerďi e čechiko Ustava 13

E čechiko Ustava 19

O Ľil primarne čačipnenca the phundravipnenca 247

Amare partneri paš o prethoďipen 353

Pal o džene, so pre kadi genďi kerenas buťi 357

Pal e Ustava the pal o džene, so la genen

E Ustava nane le somnakaha šukararďi vastengeri genďi, so la tranda berš pale garude andro parlamentno trezoris u len la avri ča te džal pal vareso baro. Nane oda aňi varesavo super komplikovano pravno ľil, dino ča vaš but phure the but choľamen pravňika.

Hin oda o tekstos vaš amenge savorenge. Hin oda o dovakeriben maškar e them the o dženo, savo džível la Ustavaha the pal late – hin jekh, sava čhibaha vakerel khere, le pašutnenca abo ča jov korkoro. Te e Ustava vakerel ča jekha čhibaha, vakerel ča pre jepaš.

Avka man hin radišagos olestar, hoj šaj genen kadi genďi. Te prethovel e Ustava the O Ľil primarne čačipnenca the phundravipnenca andre romaňi čhib nane ňisavo lačho gestos perdal aver nacija. Hin oda visardes, o čechiko nipos avka poťinel pale o kamišagos, so les hin vaš e romaňi komunita. E romaňi čhib hin e džiďi čhib le dženengeri, save hin adaj tiš themutne u kampel, te šaj vakerel pal e demokracija, e zor andre le niposkere vasta, o čačipena abo o phundravipena. Bo te vareko na džanel pal peskere čačipena, našťi len mangel.

Ajso radišagos man hin tiš olestar, sar o džene, so pre genďi kerenas buťi, chudle ola goďa. Te prindžanel la Ustava the la pherasuňa seratar (abo maj but, te thovel la andre le komiksove maľarengere vasta), pr'oda kampel o tromaďipen the e goďi. U vaš oda, hoj le autoren hin so duj, hin e agorutňi buťi lačhi, achaľutňi, pherasuňi, aľe na lel la Ustavatar e paťiv.

Mangav ala genďake, hoj te vakerela andro jilo ole dženenge, ko kamen te džanel buter, the ole dženenge, te arakhen pre lakere seri na ča o pherasa, aľe tiš vareso, pal soste gondoľinena.

Josef Baxa
O čhibalo pre la Ustavakero sudos

O lav kijo prethoďipen

O lava, so len irinen o džene, save prethoven o literarna teksti, amenge kamen te phenen masovar vareso aver. Adaj šaj arakhen duj odmangľipena, jekh lačho hiros the o mangľipen pro agor.

Sako džanel, hoj le čačipnengere teksti hin irimen avka, hoj varekana na peren sakoneske andre dzeka. Šaj phenas, hoj oda hin e čhib ča perdal varekaste, ko genel o paragrafi. The ajso manuš, ko vakerel čechika ciknovarbatar, mušinel chočsave kotora duvar te genel, te len avri achaľol. U sar la romaňa čhibaha? *Národní obrození*, savo pregejľa e čechiko čhib, andre romaňi čhib mek nane andro agor u le čačipnengere termina pes mekča kisitinen. Ta tumen mangas, kaj amenge te odmukhen, hoj chockaj na phučľam savore goďavere šerendar, so pal o termina gondoľinen, the oda, kana pes varekana dela anglal varesavo feder prethoďipen. Varekaj kidňam avri varesavo lav loke, varekaj le phare jileha, aľe te kidel avri mušinďam sajekh.

Sar phenďam upreder, romaňi čhib mek nane jekhetaňarďi aňi kodifikovano, so duj procesi nane mek andro agor. The vaš oda peske kadi čhib ľikerel but varieti the baro dijalektno barvaľipen. Amen kidňam avri severocentralne romaňa čhibakere dijalekti, u oda tiš, bo ola varieti hin andre Čechiko republika maškar but Roma. Avka mangas tumen, ko vakeren avre dijalektenca, tumen, kas hin oda barvaľipen, kaj amenge te prebačinen.

Amen džanas, hoj amaro prethoďipen nane jekhfeder, aľe paťas, hoj oda hin ča o angluno le federe the federe prethoďipnendar, save avena čačes oda „lav, savo sas phendo te arakhel amare čačipena the phundravipena". Pro agor amen aľe hin lačho hiros: varesave kotora prethoďam až avka šukares, hoj lendar feder achaľona, so amenge kamel e Ustava te phenel, sar le čechike tekstostar. Vašoda phenas tumenge, ko adi šukar čhib džanen, hoj san bachtale, u mangas tumenge lačho časos la Ustavaha.

Anežka Hrbáčková

Angluno lav

Chuden te genel pre pherasuňi hura pal la Ustavakero (bi)žužipen andre romaňi čhib.

Merkinen lačhes pre peste, bo šaj avel, hoj tumenge mek avela pre dzeka. Na kamas tumen te chochavel, bizo našťi oda phenas feder.

Kada prethoďipen kamel te poťinel pale o kamišagos, so hin amara Ustava the le Ľiles vaš e romaňi čhib. The te džal pal o na oficijalno prethoďipen, kamel te džal mujal odi praksija, kana hin ča e čechiko čhib o inštrumentos perdal e komunikacija pro inštituciji u bijal late nane le manušen o čačipen te len vareko šunel. Aver čhiba hin „ispidle" palal u šaj lenca vakeren ča pengere pašutnenca.

Te džal pal e Ustava the o Ľil, save hin amare themeskere anglune ľila, kampel amenge pre lende te dikhel, sar pr'oda, so kamas amen korkore amara zoraha, sar amare lava, save arakhen amare čačipena the phundravipena – the ňič olestar našťi avel, te e Ustava the O Ľil vakerena avra čhibaha, sar amen korkore. Oda hin pal amaro oda jekhbareder vačan, so amen del kada prethoďipen, the te oda šaj avel o vačan but lokagoďakero.

Na ačhel oda buterval, hoj vareko irinel o angluno lav kije ustava, aľe bo mek ňisavi ustava amen na irinahas, talam amenge o kolega, so o ustavi irinen, kada prebačinena. Hin oda čačo, hoj le ustaven ňisavo lav pro angluňipen nane, bo sako džanel, sostar sas e ustava irimen the so laha šaj keras abo kampel te kerel... Kana pal oda aľe akana gondoľinas, phenas amenge, hoj bi oda na sas nalačho, te bi le zakonen sas o achaľariben, sostar čačes ačhle u kije soste amenge hin. Kajse achaľaribena bizo hin – vičinas len *duvodova ľila* – aľe ola hin buterval mek buter naachaľarde, sar o zakonos korkoro. Paťivaľi vijimka hin o duvodovo ľil kije čechiko Ustava, savo hin irimen avka, kaj leske sako te achaľol. Šaj phenas, hoj oda hin až na-čačipnaskeri čhib. Oda šaj avel vaš oda, hoj pes pre leste bisterďa u avka les paľis irinde

sig sigate perdal o vikendos, oda šaj avel vaš oda, hoj les na irinelas ňisavo viboris abo komisija, so hin andre ča sikhade profesora vaš le ustavakero čačipen, aľe „ča" terno tajemňikos leskera asistentkaha. Te oda hin avka či kavka, amenge sas pro jilo, hoj vaš kada (bi) žužipnaskeri Ustava the O Ľil, avka, sar sas akana dine avri, charno angluno lav irinaha.

Kada Ustavakero *(bi)žužipen andro kipi* thovel jekhetane amare duj najbareder zakoni, save hin E čechiko Ustava the O Ľil primarne čačipnenca the phundravipnenca, so bi na sas mek avka špecijalno, bo hin buterval avri kikidle jekhetanes. Oda lengero prindžardo jekhetaňiben hin aľe lačhardo, hoj prithoďam kij'oda o *komiksova kipi*, save pes phanden le Ustavakere the Ľileskere lekhenca u rozthoven lengeri goďi. Odoj, kaj arakhľam vareso igen interesantno (abo na loko), amen kijoda irinďam andre amare goďa. Kamahas te hine ča charne, bo avka mukhľam pro seri o than vaš tumare glosi, bo oda hin avka the kavka tumari Ustava the O Ľil u amen paťas, hoj kij'oda hin the tumen so te phenel. So duj čačipnaskere teksti hin džide teksti, nane randle pro bar – tiš vašoda, hoj hin adaďives but tuňeder te kikidel len avri – avka ma užaren u irinen andre tumare goďa the phučibena, šaj tele čhinen ola lava, so hin perdal tumende bare (hat kana, sar gondoľinas, ma čhinen o lava, so perdal tumende až avka bare nane). Bizo tumenge mukhľam but than vaš tumare kipi.

Andre amaro jekhetaňiben o Hermeniculum, bare ažutišagoha amare maľarendar, save hin Karel Jerie the Václav Šlajch, vaš oda kisitinenas e Ustava the O Ľil, save, sar paťam, genena le radišagoha khere, aľe save šegetinena tiš andro škoľi. Bizo oda nane o agor le tromade dromeske pal savo džas la Ustavaha. Andro Hermeniculum imar adaďives keras dureder buťi u tumen šaj pal oda džanen pre **www.hermeniculum.eu**.

Šaj adaj vakeras pal oda, sar baro vaš e demokracija hin, te o nipos jilestar rado dikhel le themeskeri ustava, kajča ňisavo ajso goď aver lav tumenge na sikhavela oda, sar šukar e Ustava the O Ľil hin u šaj avel, hoj tumenge aňi na avena pašutneder kije tumare jile. Šaj avel, kaj len but kamena, ča te prezorarena tipicko sovľardo efektos, savo hin le čačipnengere teksten. Oda šaj avel ča akor, kana preačhen pre lende te dikhel sar pre teksti kijo geňipen u dikhen pre lende avka sar pre baratos, so leha diskutinen the kana na kana talam the rušibnaha napriačhen.

Ta te kamen te džanel, sar pes calo amaro ustavakero tromaďipen chudľa u sar amen čačeste chudľam kije amari Ustava, na ačhel ňič, ča te visarel e sera...

Lukáš a Ludmila Červinkovi

O kipi sar sas kerďi e čechiko Ustava

O kipi paľikeren vaš e inspiracija nekbuter la genďake
Vojtěch Cepl: Život právníka ve 20. století (Leges, 2010),
savi pisinďa o Tomáš Němeček.

10.7.1992 PERŠO SGEJAIPEN PRE LA USTAVAKERI KOMISIJA
ŠOSTAR DŽAHA AVRI O MODELIS PIZDI
SO ČA PALE TE RIMEL E USTAVA ČSSR AVKA, SAR MÁŇ
U SOSKE ODA ŠAVORO TE NA IRIMEL SA LE AGORESTARA!
SAR DŽALAS MAŠKAR O NIPOS O VAKERIBEN IMAR BUT MINUTI, O MILOSLAV VÝBORNÝ DIŇA PES ANGLAL.
KALA VAKERIBENA NA DŽAN ÑIKHAJ. SO ČAŠES PUNADI HIN ODA NEVE THEMESKERI USTAVA ABO E USTAVA PAL E ČEGHKO THEM ANDRE E FEDERACIJA!
E FEDERACIJA HIN ANDRO AGOR. HIN DINO AVRI NEVE THEMESKERO ZAKLADNO LIL
PAL O VAKERIBEN PRO VLADNO URADOS...
ODA SA DŽAL IGEN POLOKE. SO TE VIČINEL VARESAVE PROFESSOREN PAL LA USTAVAKERO ČAČIPEN!
O AKADEMIKA! JON BI ODA ŇIGDA ŠOHA NA DOPISINENAS! ODA HIN PE' ANENDE, LEGISLATIVCENDE.
ALE ŠAR NA DŽANAHA, TA PES O KLAUSOS OHOVAREL A U PISINELA PEDIKO E USTAVA KORKORO.
ANAV AVER GÓDA LE HAVLOSTAR!
PRE AVER KOMISIJAKERE VAKERIBENA NANE ÑIKAS ŠMAROM, VAREKO PURT FHIRKEREL LE NEVE GÓDENCA.
17.7.1992 E SLOVENSKO LEL E DEKLARACIJA PRE KORKORIPEN PREDAL E SLOVENSKO REPUBLIKA THE O DROM KO AGOR ČSFR HIN PHUNDRADO.
TISÍCROČNÉ ÚSILIE SLOVENSKÉHO NÁRODA SA NAPLNILO!
SEK! SEK!
ODTERAZ BUDEME NADŇAVAŤ IBA NA MAŠINKU!
MAŠKAR ODA DŽAL POŠORAL O VÁCLAV KLAUS DUVE, ŠAR PISINEL PEDIKERI USTAVA...
ALE... SEMI ME NAŠTI AVAV O PREZIDENTOS VAŠ E THEM, ŠAVI PES ROZPERELI
20.7.1992 TE NA KEKEL E SITUACIJA FHAREDER, ŠAR SAS, O VÁCLAV HAVEL DEL AVRI E DEMISIJA.

22.7. E VLADA CHUDEL PERŠO PROBALIŠAGUTNO TEKSTOS...
E VLADA VIČINEL PHENEN, HOU ODA HIN IGEN BUT TECHNICKO THE NA KONKRETNO... ...JAJ! U KANE ODOU LE NA NUŠESKERE ČAČIPENA THE PHUNDRAVIPENA.
17.8. E VLADA CHUDEL PREKERĎI VERZIJA
ODA DIČHOL AVRI, HOU HANE IMAR SPOKOJNO.
26.8. KAMA E EXPERTNO KOMISIJA KEREL PRE NEVI USTAVA, O KLAUSOS LE MEČIARIHA PES IDŽAN ANDRE VILA TUGENDHAT.
IMAR TUT ČHIN TELE, VLADO...
ME BI KAMAVAS, AJE O PINGALOS PES NAŠAĎA.
U AVKA PES O ČESKOSLOVENSKO ROZVAĽA.
11.9. PES E EXPERTNO KOMISIJA PALE SOŽAL LE VÁCLAVIHA KLAUSOHA
HMM... ŇIKAŠKE NAŠTI ODLEN O THEMYPEN, ODA TUMENGE AŠARAV, AJE SO ADAU KEREL ADI REDUNDNANTNO PHENĎI HOU E PRAHA HIN O ANGLUTNO FOROS! ODA MUSAU TE DŽAL HET. SEM PARDUBICATE TIĽ PHIREN O VILAŇI U NISAVO ZAKLINOS PAL O PARDAVICA NAME!
ODMUKHEN MANGE, ODA MUŠINAV TE PHENEL...
KOMUNEN LIZIEL...
VČITEN! NA ACHALON ŇISOŠKE!
...S'ODA HIN E KONTROLNO KOMISIJA, DEVLA!
MUŠINEN TE PRIKEREL ODA!
U SO ADAU KEREL ODA ČAČIPEN VAŠ O INFORMACIJA!
U ODA ČAČIPEN TE THOVEL PES JEKHETANE ANDRO ODBORY! U O ČAČIPEN VAŠ LE LOVENGERO BOMUSIDI! SEM AJSE ODPOVÄŽNEN HIN ZMLUVNÝ!
SARA TU NA DŽANES, HOU LE KLAUSOHA PES NAŠTI DOVAKERES?
IRINEM DOL FEDER!

19.–21. 10. E EXPERTNO KOMISIJA GEJA'A PRO ZABEČIBEN ANDRO KARLOVY VARY. ODOU SAS KERĂ LA USTAVAKERI ŽUŽI VERZIJA.
SAVORENGE ZAPHANDLO TE AVEL
O DŽENE LA KOMISIJATAR KERENAS BUTI ANDRE CIKNEDER BANDI VOUTĚCH CEPL DODIKHELAS PRO BUŤA.
AMELAS O GOĎA, PRITHDVELAS KONKRETNA FORMA ACIJI.
... SAVE ODOU FOLDKES ARAKHENAS PEJDKERO THAN...
TE PREPISINEL AVER THE AVER VERZIJI LIKERELAS BUT, DŽI KUE KAT.
IMAR HINE BUT DOMARDE. KO DŽINEL, ČI MEK MERAKINEN PEJODA, DO PIZINEN, MUŽINAV TE PROBINEL, ČI MERAKINEN... CHICHI... IMAR DŽANAV...
O LEKH 53 THE SAVORESTAR NAUGOREDER HIN O TRPASLI
E POSLANECKO GRUPA MAJ AVLA. MEK VAREKO PROSA DIKHEN!
DO ADAJ KERER OLE TRPASLIKA!
SEM HA, SEM IMAR DŽAS...
23.10. TRIN PROFESSORA VAĎ O USTAVNO ČAČIPEN AVLE TE KEREL E OPOZICIJA.
ADAJ ANDRO DUJTO LEKH HIN ZUMEN, HOJ THEMUTNI ZOR AVEL LE OBČANENGAR. PRE BALO SVETOS JOJ AVEL LE MIPOSTAR!
TUMENGE, LE STALINISTOKA DINOSAURENGE KANAV TE PHENEL, HOJ ME KERAV BUTI LE USTAVAKERE ČAČIPENCHA IMAR TRIN ČHON U AŇI ČEPO PAŠ TUMENDE NA LIKERAV.
PRO AGOR SAS E ŽUŽI VERZIJA KERĎI, THE PERDAL SAVORE DIKHIPENA THE PERDAL ODA, HOJ NA SAS O ČAČIPEN.

O CYRIL SVOBODA PEJ VISAREL PALE LE DOVOLENKATAR, KAJ GEJLA PRE VAJKEJ DIVEJ MAJ PAL O KARLOVY VARY...
CRRR
SOJ SAVO DUVODOVO LIL!
ALE O KALVODA PHENELAS, HOJ ODA ŠAJ UŽAREL...
SOJ O KLAUDOS LES I KAMEL PORUZDELKONES SEM ADAŘOVES HIN DOMOVAT PALODOLOS...
BIZO.
L'IGINEL
KLAP KLAP KLAP
KLAP KLAP
KLAP
KLAP
KLAP
KLAP
JAJ!
UF! KERDO, DINO AVRI...
CRRRR
HRK
KO VIČINEL! AHA, O VLADNO URADOS. SOJ SAVE ZRPAGLIKA PALE!
JAJ... PREBAČINEN TAL AM BIŽHAĐOM E DISKETA LA PHURA VERZIJUHA... HE HE...
PAL O AGORUTNA PRUKERIBENA PRO ZABEŽIBEN ANDRO LÁNY O PARLAMENTOS AČHEL VAŠE USTAVA ĎIVESESTE 16.12.1992
17:1 PRIAČHEN
16 MUJAL
10 NA VOLINEMAS
JA KDE DOMOV MŮJ • KDE DOMO
JA BORY ŠUMÍ
SADE SKVÍ

E čechiko Ustava

E čechiko Ustava
(so hin andre)

E PREAMBUĽA		s. 24–25
PERŠO ŠERO: SO HIN DINO ANDRO FUNDAMENTOS	l. 1–14	s. 27–55
La ustavakero sistemos	l. 1–9	s. 28–45
O terďipen kijo maškarthemutno jekhetaňiben	l. 10–10b	s. 46–49
O them, o themutne the o simboli	l. 11–14	s. 50–55
O DUJTO ŠERO: E ZOR, SAVI DEL AVRI O ZAKONI	l. 15–53	s. 57–125
O Parlamentos the leskere džene	l. 15–32	s. 58–87
O vakeriben andro Parlamentos the sar pes den avri neve zakoni	l. 33–53	s. 88–125
O TRITO ŠERO: E KERUTŇI ZOR	l. 54–80	s. 127–171
O prezidentos	l. 54–66	s. 128–149
E vlada	l. 67–79	s. 150–169
O themutno zaačhaviben	l. 80	s. 170–171
ŠTARTO ŠERO: E SUDNO ZOR	l. 81–96	s. 173–203
Pal e sudno zor	l. 81–82	s. 174–177
La Ustavakero sudos	l. 83–89	s. 178–191
Obecna sudi	l. 90–96	s. 192–203

PANDŽTO ŠERO:
O NAJBAREDER KONTROLNO URADOS l. 97 s. 205–207

ŠOVTO ŠERO:
E ČECHIKO THEMUTŇI BANKA l. 98 s. 209–211

EFTATO ŠERO:
LE THANESKERO ŠERAĽIPEN l. 99–105 s. 213–227

Le thaneskere kotora, kaj hin o šeraľipen l. 99–101 s. 214–219
Le gaveskere zaačhavibena l. 102–104 s. 220–225
Themutno šeraľipen the le thaneskere šeraľipena l. 105 s. 226–227

OCHTOTO ŠERO:
AKTUALNA THE AGORUTNE PARAGRAFI l. 106–113 s. 229–245

E zor, savi del avri o zakon l. 106–107 s. 230–233
E kerutňi zor l. 108–109 s. 234–237
E sudno zor l. 110–111 s. 238–241
La ustavakero žužipen l. 112 s. 242–243
Kana u sar avela andre zor l. 113 s. 244–245

Perdal la ustavakero (bi)žužipen tumenca džana
amare štar najbareder ustavakere džene.

Čechiko narodno rada ačhľa vaš ada zakonos

E preambuľa

Amen, la čechika republikakere themutne pro Čechi, pre Morava the andro Slezsko, ďivesende, kana hin opre džiďarďi čechiko peskerutňipen, paťivaha ke savore lačhe tradiciji andre čirlatuno themutno dživipen tel e Čechiko koruna the andre e Československo, kamas te ačhavel, te arakhel the te bararel e Čechiko republika, goď aha, kaj le manušengere čačipena the lengero phundrado drom ňiko našťi marel tele, sar kampel andro them, kaj hin anglune le manušengere čačipena, ko džanen peskere kampľišagi vaš avrenge the ko ľikeren paš avreste, sar svobodno demokraticko them, zathodo la paťivaha kije le manušengere čačipena the o čačipena save hin anglune predal le niposkere kampľipena, sar evropsko the lumakere demokracijengero kotor, kamindos sar jekh manuš te arakhel the te lačharel prirodno barvaľipen, so amen adaj chudňam, kamindos te ľikerel savore lačhe principi andro čačipnengero them, avri kidne zaačhadenge paťas u sam vaš kadi čechiko Ustava.

Sadženengeri solidarita

USTAVA

Peršo šero

So hin dino andro fundamentos

O šeralo andro them hin o avrikidno prezidentos, na o monarchas.

O lekh 1

Amen korkore kidas avri, sar pes amaro them ľikerela the khere the pal o agora.

(1) Čechiko republika hin svrchovano, jekhetano, demokraticko the čačipnengero them, thodo la paťivaha kije manušikane čačipena the kije manušikane the le themutnengere phundravipena.

Amen nane e federacija šaj phenas sar andro USA, ale jekhetano kotor la jekha vladaha the jekhe parlamentoha.

(2) E čechiko republika ľikerel o vačana, save kampel te ľikerel vaš o maškarthemutno čačipen.

Andre amaro them ľidžas amenge amen, o nipos, perdal amare zakoni, save hine ile vaš o lačhipen vaš savore džene, na perdal oda te varekas te marel tele abo te chasňarel avri.

CAFÉ INTERNACIONAL

O lekh 2

„Dělba moci“, abo sar hin e zor rozuladi.

(1) Savori themutňi zor džal avri le nipostar; oda pes kerel avri perdal o organa vaš e zor, savi del avri o zakoni, vaš e kerutňi zor the vaš e sudno zor.

(2) La ustavakero zakonos šaj phenel, kana kerel avri e themutňi zor o nipos korkoro.

Phenas o referendumos pal oda, či te priačhel kije EU.

(3) E themutňi zor sogalinel savore themutnes u šaj la mangas ča avka the akor, sar phenen o zakoni.

(4) Sako themutno šaj kerel oda, so nane andro zakonos zaphendo the ňiko našťi ňikas ispidel andre varesoste, so o zakonos na phenel.

POS
LA ZORAKERE ORGANA

O lekh 3

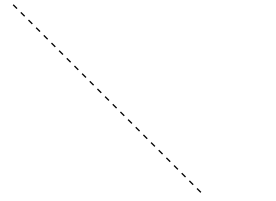
Najbareder zakoni andro them, dikh o lekh 112.

Čechika ustavakere žužipnaskero kotor hin tiš o L'il le primarna manušengere čačipnenca the phundravipnenca.

O L'IL
E
USTAVA

O lekh 4

E sudno zor arakhel o primarna čačipena the phundravipena.

O SUBOS

O lekh 5

Ča demokraticka partiji šaj probaĺinen te chudel e zor

O politicko sistemos hin thodo pr'oda, hoj o politicka partiji pen zathoven le manušendar, save odoj kamen te jel u kajse seri, save dikhen o demokraticka principi u na kamen la zoraha te avel ča pal lengero, ta paĺis maškar lende kiden o manuša avri.

E demokracija = e pluralita andro ideji

O lekh 6

O politicka rozgindipena džan avri olestar, so kamel o buteripen – buter manuša save den pengere hangi andro svobodno avrikidipen. O rozginďipen arakhel o činederipena.

Sar o buteripen kamel zoraha te jel pal lengero u na šunel le činederipnaskere goďa, ta oda nane e demokracija, aľe e totalita.

O lekh 7

O them ľikerel paš oda, hoj o prirodna zdroji nane chasňarde avri the arakhel o prirodno barvaľipen.

O lekh 8

Le thaneskere kotora, kaj hin o šeraľipen, šaj rajarinen korkore.

O gava the o kraji.

O lekh 9

(1) Kije Ustava šaj vareso dothoven abo vareso čerinen ča la ustavakere zakoni.

(2) Našťi pes čerinel ňič baro, so kampel u so perel andro demokraticko čačipnengero them.

(3) Le čačipnaskere normi našťi aven gende sar anglune, te džana mujal o demokraticko them.

Čechiko republika musaj sajekh te ačhel o them, kaj le nipos hin angluno lav the savo ľikerel le manušengere čačipena.

TUMEN ANDRE PALE ŠPIRTINENAS, NA!
O AUTORIZOVANO SERVISIS
VAŠ LA DEMOKRACIJAKERE MOTORI

O lekh 10

Avri akharde maškarthemutne dovakeribena, pre save o Parlamentos priačhiľa – Parlamentos ačhel vaš lengeri ratifikacija – u e Čechiko republika len musaj te ľikerel, peren andre le čačipnengero porjadkos; te o maškarthemutno dovakeriben phenel vareso aver, sar o zakonos, poťinel o dovakeriben.

Le prezidentoskero podpisos, saveha priačhel, hoj e ČR ačhel vaš e dovakeriben the hoj les ľikerela.

AVER THEM
HOP
CR
CR

O lekh 10a

E Čechiko republika šaj rozkerinel, hoj varesavi buťi vaš lake kerela maškarthemutňi organizacija – šaj phenas EU.

(1) Le maškarthemutne dovakeribnaha šaj aven prethode varesave kompetenciji le čechikone organendar pre le maškarthemutňi organizacija abo inštitucija.

(2) Te ratifinel o maškathemutno dovakeriben, sar phenel peršo kotor, kampel te upre priačhol o Parlamentos, te o ustavno zakonos na phenela, hoj kije ratifikacija kampel te dikhel, sar dopejľa o referendumos.

O lekh 10b

(1) E vlada phenel pale the pale u angutnes le Parlamentoske pal o phučibena, save džan avri olestar, hoj e Čechiko republika hin andre maškarthemutňi organizacija abo andre inštitucija, sar phenel o lekh 10a.

(2) Le parlamentoskere komori phenen peskero kija kisitimen rozginďipena, so del avri ajsi maškarthemutňi organizacija abo e inštitucija avka, sar phenen lengere vakeribnaskere porjadki.

(3) O zakonos pal oda, sar soduj komori vakerel u maškar pende keren e buťi, the tiš so den avri, šaj del le komorengere kompetenciji andro vasta jekhe organoske, sar phenel o dujto kotor.

O zakonos č. 300/2017 Sb., O kontaktno zakonos

ČR

EU

O lekh 11

Pro calo than rajarel jekh vlada, jekh parlamentos prilel o zakoni the le themutnengere čačipena arakhel jekh sudno sistemos.

Le Čechika republikakero than hin jekh jekhetano kotor, leskero themutne agora šaj čerinen ča perdal la ustavakero zakonos.

O lekh 12

(1) Sar chuden the našaven o manuša andre Čechiko republika o themutňipen, oda phenel o zakonos.

(2) Ňikastar našťi o themutňipen jel odiľo, te na kamel.

Ňikastar našťi len o themutňipen sar pokuta, sar oda kerenas le čechikone Ňemcenge pal o dujto svetoskero mariben, abo le čechoslovačika emigrantenge andro komunismos.

E ČECHIKO REPUBLIKA

LE THEMUTNESKERO PREUKAZIS

O PREUKAZIS ČISLOS 123456

O NAV THE O DUJTO NAV

LADISLAV KOVÁČ

MURŠ / DŽUVLI

M

ULIPEN

02.01.1989

THEMUTŇIPEN

E ČECHIKO REPUBLIKA

Kovač

O lekh 13

O anglutno foros la Čechika republikakero hin e Praha.

Šaj amenge nane pre dzeka,
šaj pes vaš oda dokeras, ale
oda hin sa, so šaj keras.

O lekh 14

(1) O themutne simboli la Čechika republikakere hin baro the cikno themutno znakos, o themutne farbi, e themutňi vlajka, le prezidentoskeri vlajka, o themutňi pečeťa the e themutňi himna.

(2) O themutne simboli the kana the sar pen sikhaven phenel o zakonos.

SOUVENIRS
GDEÉ DÓMOV MÔJ
E HYMNA
LP
600,-
PIVO

O dujto šero

E zor, savi del avri o zakoni

O lekh 15

Ňiko aver našťi del avri o zakoni.

(1) E zor, savi del avri o zakoni andre Čechiko republika hin le Parlamentos.

(2) O Parlamentos hin sthodo duje komorendar, jekh hin o poslanecko sňemovňa, dujto hin o Senatos.

O lekh 16

(1) La poslanecka sňemovňa hin 200 poslanci, save hine kidne avri pro štar berš.

(2) Le Senatos hin 81 senatori, save hine kidne avri pro šov berš. Sako duj berš pen kiden avri o senatori jekh trine kotorendar. Sar u kaj hine o volebna thana vaš o volbi andro Senatos phenel o zakonos. Te kampel aver thana, te sako manuš šaj kidel avri, ta o volebna thana pen šaj čerinen; kada zakonos pes šaj čerinel ča jekhvar pal dešuduj berš.

III.B
O PARLAMENTOS
16.12.1992
HOŘÍČEK HIN
Pádejte tíš!
E POSLANECKO SŇEMOVŇA
(E TELUŇI KOMORA)
– 200 POSLANCI
– PRO 9 BERŠ
O SENATOS
(E UPRLUŇI KOMORA)
– 81 SENATORI
– PRO 6 BERŠ
(SAKO 2 BERŠ PES VOLINEL 1/3)

O lekh 17

(1) O avrikidipen andre poslanecko sňemovňa hin andro kotor, savo chudel tranda ďives anglal oda, sar agorisaľol o volebno mandatos, u hin andro agor pal tranda ďives.

(2) Te sas e Poslanecko sňemovňa rozmukhľi, o avrikidipen musaj avel tel šovardeš ďives pal oda.

(3) O avrikidipen andro Senatos hin andro peršo calo kurko andro čhon oktobris. Te o zakonos phenel, hoj oda avrikidipen šaj avel andro buter kereki, avka oda poťinel pro perši kereka.

O lekh 18

Savore themutne upreder 18 berš šaj kiden avri.

(1) O avrikidipen andre Poslanecko sňemovňa ačhel avka, hoj sako del garudes peskero hangos, u oda džal avri savoredženengere čačipeneha pro avrikidipen, čačales the proste volebne čačipnaha the zasadaha pal pomerno zaačhaviben.

Sakones hin jekh hangos.

Kidas avri prosto amare poslancen the senatoren, na le dženen, so bi len kidenas avri vaš amenge.

O procentos le hangendar = (maj) o procentos le mandatendar

(2) O avrikidipen andro Senatos ačhel avka, hoj sako del garudes peskero hangos, u oda džal avri savoredženengere čačipnaha pro avrikidipen, čačales the proste volebne čačipnaha the la zasadaha pal le buteripnaskero sistemos.

Ko chudel najbuter hangi, chudel o mandatos.

(3) Právo volit má každý občan České republiky, který dosáhl věku 18 let.

*
!WANTED!
O SENATORIS
***
!WANTED!
O POSLANCOS
***

O lekh 19

(1) Andre Poslanecko sňemovňa šaj avel kidno avri sako čechiko themutno, kas hin o volebno čačipen the hin leske choča 21 berš.

(2) Andro Senatos šaj avel kidno avri sako čechiko themutno, kas hin o volebno čačipen the hin leske choča 40 berš.

(3) O poslanecko abo senatorsko mandatos ačhel sar hin o dženo kidno avri.

O lekh 20

Aver kampeľipena kijo volebno čačipen, sar pes organizinel o avrikidipen u sar pes kerel o sudno avrirodkeriben, phenel o zakonos.

O zakonos č. 247/1995 Sb. pal o avrikidipen andro čechiko Parlamentos.

S·P·Q·R

O lekh 21

Ňiko našťi avel pre jekhvareste o dženo andre so duj komori le Parlamentoskere.

Ale šaj avel hoj vareko hin pre jekhvareste mek o primatoris, o hejtmanos abo o dženo andre vlada.

O lekh 22

Oda hin vaš oda, te o sudi tel ňikaste na peren the te jel le prezidentoskeri zor odčhindi le zoratar, savi del avri o zakoni.

(1) O poslancos abo o senatoris našťi kerel pre jekhvareste mek le prezidentoskero urados, sudcoskeri funkcija the aver funkciji, sar phenel o zakonos.

(2) O poslanecko abo senatorsko mandatos našľol ďiveseste, kana o poslancos abo o senatoris chudel te kerel o prezidentoskero urados, abo kana chudel te kerel le sudcoskeri funkcija abo aver funkciji, so našťi kerel pre jekvareste.

AČHEN DEVLEHA!
O PARLAMENTOS

O lekh 23

(1) O poslancos del peskero lav pre peršo zabešiben andre Poslanecko sňemovňa, pre savi hin.

(2) O senatoris del peskero lav pre peršo senatoskero zabešiben, pre savi hin.

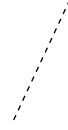
(3) Le poslanecko abo senatorsko vačan phenel: „Slibuji věrnost České republice. Slibuji, že budu zachovávat její Ústavu a zákony. Slibuji na svou čest, že svůj mandát budu vykonávat v zájmu všeho lidu a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí."

Aňi o poslancos aňi o senatoris na zaačhavel vaš o manuša, so les kidne avri, aľe vaš calo nipos.

O lekh 24

O poslancos abo o senatoris šaj mukhel peskero mandatos perdal o akhariben, savo avri akharel jov korkoro pro zabešiben andre komora, kaj jov korkoro perel. Kana oda našťi avka kerel, kerela oda avka, sar phenel o zakonos.

O zakonos č. 90/1995 Sb., pal oda, sar pes jednivel andre Poslanecko sňemovňa u o zakonos č. 107/1999 Sb., pal le vakeribnaskero porjadkos andro Senatos.

O lekh 25

O poslanecko abo senatorsko mandatos našľol
a) sar na del peskero lav abo del o lav u paš oda phenel, hoj leske vareso nane pre dzeka,
b) kana hin o volebno kotor andro agor,
c) te vareko thovel tele o mandatos,
d) te vareko našťi avel avrikidno,
e) paš o poslanci sar hin e Poslanecko sňemovňa rozmukhľi,
f) te vareko chudel aver funkcija sar pes phenel andro čl. 22.

Te vareko našavel o themutňipen abo te vaš leskere manušikane čačipena bajinel vareko aver (šaj oda avel vaš voďakero nasvaľipen).

LE PURANE RUKAVICENGERO SVETOS NAŠADO
LE USHERENGERE KHERESKERO NAŠAĐIPEN
SAR SAS NAŠADO KHER ANDRO BERHOF
Z JAND, PRO LE MANDATOSKERO NAŠAĐIPEN HIN IMAR BIKENKERDO AVRI.

O lekh 26

O poslanci the o senatori keren peskero mandatos, avka sar dine o lav, u ňiko lenge našťi phenel so te keren.

Ňiko našťi te parančolinel le dženenge andro Parlamentos, so te phenen abo sar te del o hangos – aňi lengeri politicko sera, aňi o manuša, save len kiden avri.

ErrOr
ErrOr
ErrOr

O lekh 27

E imunita, savi hin le dženen andro Parlamentos, arakhel o Parlamentos anglo kikidʼipen, savo šaj kerel e vlada, e policija abo aver themutna organa – oda nane vareso feder abo o privilegiji vaš o poslanci u senatori.

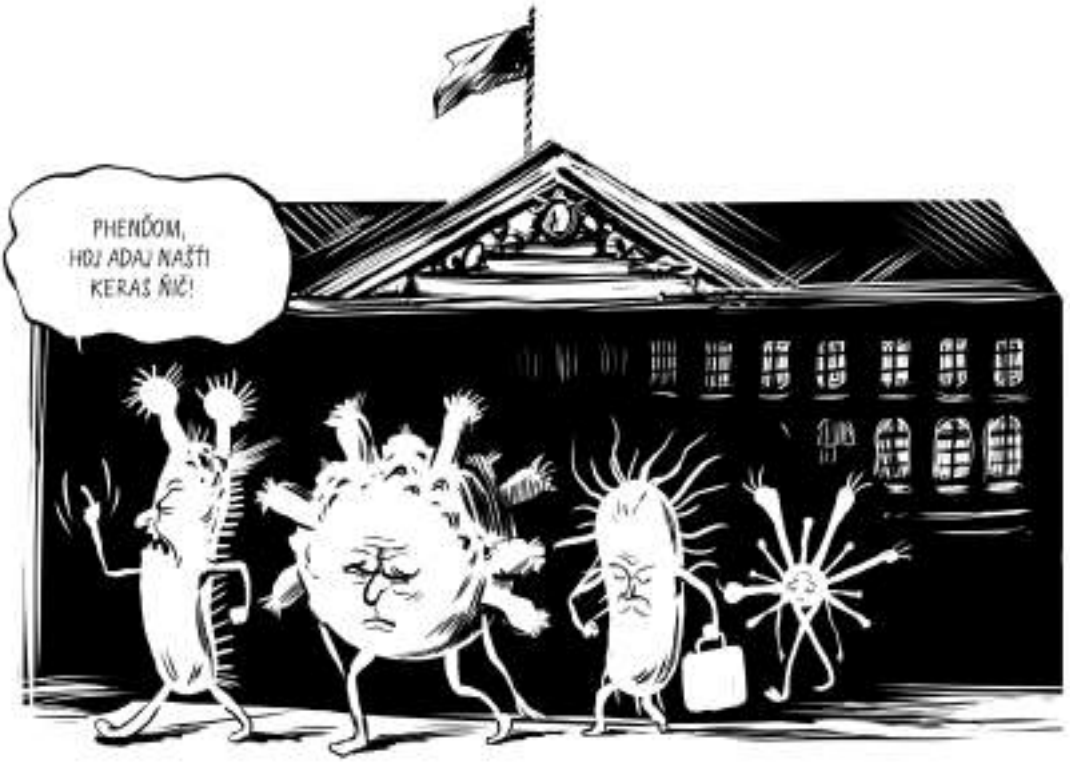
(1) Našťi te marel le poslancos aňi le senatoris vaš oda, sar diňa o hangos andre Poslanecko sňemovňa abo Senatos abo lengere organa.

(2) Našťi len palal le poslancos abo le senatoris vaš oda, so phenďa andro vakeriben andro Poslanecko sňemovňa abo Senatos abo lengere organa. O poslancos abo o senatoris perel ča kije disciplinarno kompetencija andre peskeri komora.

(3) Vaš vareso namišto, so o poslancos abo o senatoris kerel, perel ča kije disciplinarno kompetencija andre peskeri komora, te o zakonos na phenel vareso aver.

(4) Našťi len palal le poslancos abo le senatoris bijal o priačhiben komoratar, andre savi perel. Te e komora na del o priačhiben, našťi les len palal dži andro agor le mandatoskero.

(5) Le poslancos abo le senatoris šaj astaren, ča te sas chudlo paš trestno ľikeriben abo maj pal oda. Oda organos musaj maj pal o astaripen te phenel le čhibaleske andre komora, kaj o astardo priperel; sar o čhibalo tel 24 ori na dela priačhiben kijoda, te ole manušes šaj len pro sudos, oda organos mušinel les te mukhel. Pre angluno zabešiben pal oda e komora rozkerinel, či šaj o astaripen jel, u oda hin imar o agorutno lav.

PHENĎOM,
HOJ ADAJ NAŠTI
KERAS ŇIČ!

O lekh 28

O poslancos the o senatoris na mušinel te phenel avri ňikaske ňič so dodžanľa, kana kerelas peskero mandatos u oda ľikerel the pal oda, so imar nane o poslancos abo o senatoris.

Na džal ča pal garude informaciji (sar keren buťi le arakhipnaskere organa), ale oda šaj hin tiš o informaciji le politicka vakeribnendar.

IMAR TUMENGE
NA PHENAVA MEK
ČA HUHU!

O lekh 29

(1) O poslanecko sňemovňa kidel avri abo thovel tele le čhibales the leskere zaačhaden andre Poslanecko sňemovňa.

(2) O Senatos kidel avri the thovel tele le čhibales the leskere zaačhaden andro Senatos.

Pán
Hrad
Muž...
SAK ODA „TA TU MUŠINES O PŘEDSEDA TE JEL"!

O lekh 30

(1) Te rodkerel avri vareso, so hin angluno perdal savore manuša, šaj e Poslanecko sňemovňa thovel le rodkeribnaskeri komisija, te oda kamel choča sako pandžto poslancos.

Le rodkeribnaskeri komisija našťi pre ňikaste phenel, kaj hin došalo, abo te sudinel, oda mušinel te kerel o themutno zaačhaviben the korkore sudi.

(2) O zakonos phenel, sar te kerel o vakeriben angle komisija.

La Poslanecko sňemovňakero vakeribnaskero porjadkos.

O lekh 31

Zaačhen cala Sŭemovňa abo calo Senatos.

(1) O komori thoven o vibori the o komisiji sar peskere organa.

(2) O zakonos phenel, sar o vibori the o komisiji keren buťi.

O vakeribnaskero porjadkos la Poslanecko sŭemovňakero the le Senatoskero.

HIN ODA
IGEN PHARO,
DOKTORINA!
MORE,
TUT HIN O ORGANA
IGEN DOMARDE!

O lekh 32

Arakhel la Sňemovňa anglal o rajaripen, hoj te e vlada na lelas la Sňemovňa tel o vasta.

O poslancos abo o senatoris, savo hin o dženo andre vlada, našťi avel sar čhibalo abo le čhibaleske zaačhado andre e Poslanecko sňemovňa, andro Senatos, aňi našťi avel o dženo andro parlamentna vibori, andre le rodkeribnaskeri komisija abo andro komisiji.

E FUNKCIJA A
E FUNKCIJA B

O lekh 33

Le themeske kampel varesar te prilel o zakoni, the te o Parlamentos nane calo.

(1) Kana hin e Poslenecko sňemovňa rozmukhli, šaj prilel o zakone zathovibena o Senatos andro veci, save našťi užaren u kampelas bi upre te kerel o zakonos.

(2) O Senatos aľe našťi prilel zakono zathoviben te džal pal e Ustava, pal le themeskere love, le themeskere agorutne financiji, pal o zakonos pal o avrikidipen u pal le maškarthemutne dovakeribena, avka sar phenel o lekh 10.

(3) O zakono zathoviben šaj le Senatoske pritovel ča e vlada.

(4) Le Senatoskero zakono zathoviben čhinel tele le Senatoskero čhibalo, la republikakero prezidentos the la vladakero čhibalo; del pes anglal avka, sar o zakoni.

(5) E Poslanecko sňemovňa mušinel te ačhel vaš le Senatoskero zakono zathoviben pre lakeri perši schuza. Te e Poslanecko sňemovňa na ačhel vaš oleske, o zathoviben na poťinel.

SOSKE MEK UŠTAREN ANDR' ODA!
TA ME ODA NA PRATINKERAVA!

O lekh 34

Le poslancoskeri/senatoskeri buťi hin caloberšeskeri, the andro d'ivesa, kana e komora na zabešel.

(1) O komori zabešen pale the pale. O zabešiben andre Poslanecko sňemovňa vičinel o prezidentos, u kerel oda avka, kaj te zabešen na buter, sar trandato d'ives pal o avrikidipen; sar oda na kerela, o zabešiben kerela e Poslanecko sňemovňa trandato d'ives pal o avrikidipena.

(2) Sar o džene andre komora achaľon, o zabešiben šaj ačhaven. Oda pes našťi ačhel buter, sar šel the biš d'ives andro jekh berš.

(3) Kana hin o zabešiben ačhado, šaj le Poslanecko sňemovňakero čhibalo abo le Senatoskero čhibalo vičinel tele e schuza mek sigeder, sar hin o terminos. Keren oda sakovar, te len mangel o prezidentos, e vlada, abo choča sako pandžto dženo andre komora.

O plenum, o vibori, o komisiji.

(4) O zabešiben andre Poslanecko sňemovňa ľikerel dži o agor le avrikidipnaskere kotoreske, abo dži kana hin rozmukhľi.

E BUŤI
ZAAČHAŎI

O lekh 35

Šaj irinel avri o avrikidipen sigeder, te e Sňemovňa na kerel lakeri buťi.

La republikakero prezidentos šaj rozmukhel e Poslanecko sňemovňa, te:

a) e Poslanecko sňemovňa na phenďa, hoj hin e nevi vlada kompetentno – na diňa la o paťaviben, u la vladakero čhibalo sas vičindo le prezidentostar pro le Poslanecko sňemovňakero čhibaleskero prithoviben,
b) e vlada kamel te phenel peskero hangos pal e paťaviben, te e Poslanecko sňemovňa na dela jekhelaveskero ačhiben pal o vladno prithoviben le zakonoskero, vaš oleske pes jedninel, u oda ľikerel imar trin čhon,
c) zo zabešiben andre Poslanecko sňemovňa sas ačhado pro buter ďives, sar hin andro zakonos,
d) e Poslanecko sňemovňa na džanelas te del jekhelaveskero ačhiben imar trin čhon, the te lakero zabešiben na sas ačhado, the te sas buterval vičinďi pre schuza.

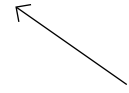
(2) La republikakero prezidentos rozmukhel e Poslanecko sňemovňa, te leske oda prithovel e Poslanecko sňemovňa le ľileha, sar oda kamen trin kotora pandžendar savore poslancendar.

(3) La Poslanecko sňemovňa našťi rozmukhen trin čhon anglal lakero avrikidipnaskero agor.

TA SEM JON
KORKORE VAŠ ODA
HAZDLE O VAŠT...

O lekh 36

O schuzi andro komori hin perdal savore manuša. O manuša odoj našťi džan, ča te oda phenel o zakonos.

Sako šaj avel te dikhel o zabešiben andro plenum the o vibora. Avka šaj o nipos doarakhel, sar o Parlamentos kerel buťi.

TA KAJ, NA ADAJ,
PRE SAVOREDŽENENGERO
ZABEŠIBEN MUŠINEN
ANGLAL TE DŽAL.
'D WC
PERDAL SAVORE
DŽENE
20Kč

O lekh 37

Andre čačikaňipen oda hin ča akor, te o prezidentos del peskero vačan.

(1) Jekhetano zabešiben andro komori vičinel upre la Poslanecko sňemovňakero čhibalo.

(2) Vaš jekhetano zabešiben andro komori poťinel le vakeribnaskero porjadkos la Poslanecko sňemovňakero.

D ZABEJTIBENI

O lekh 38

(1) O dženo andre vlada šaj avel pro zabešiben andre so duj komori, lengere vibora the komisiji. Den leske o lav sakovar oda mangel.

E vlada perel tel e Sňemovňa.

(2) O dženo andre vlada musaj avel pro zabešiben andre Poslanecko sňemovňa, sar oda hin irimen andro ľil. Oda poťinel tiš vaš o zabešiben andro vibora, komisiji abo le avrirodkeribnaskeri komisija, ča hoj odoj o dženo la vladatar na mušinel te avel korkoro jov, aľe šaj bičhavel peskere namjestkos abo aver dženes khatar e vlada, te na kampel te odoj hin jov korkoro.

O lekh 39

Abo hoj dochuden o kvorumos.

(1) O komori šaj den avri o ačhibena, ča te odoj hin choča sako trito poslancos.

(2) Kaj te prilel o ačhiben, kampel te buter sar jepaš poslanci abo senatori paš oda ačhen, te e Ustava na phenel ňič aver.

(3) Kaj te prilel o ačhiben pal oda, hoj vičinen avri le maribnaskero stavos u kaj te prilel o ačhiben pal oda, hoj bičhaven le čechika maribnaskere jekhtuňa avri la Čechika republikatar abo hoj le maribnaskere jekhtuňa avrestar šaj bešen andro Čechiko them, sar tiš kaj te prilel o ačhiben pal oda, hoj Čechiko republika hin kotor andro obranna sistemi la maškarthemutňa organizacijatar, andre savi hin tiš e Čechiko republika, kampel te buter sar jepaš poslanci abo senatori vaš oda hazden o vast.

(4) Kaj te prilel la ustavakero zakonos the te ačhel vaš e ratifikacija pal maškarthemutno dovakeriben sar pes phenel andro lekh 10a odst. 1 kampel, te choča trin kotora pandžendar savore poslancendar the choča trin kotora pandžendar savore senatorendar, so hin odoj, ačhen vaš oleske.

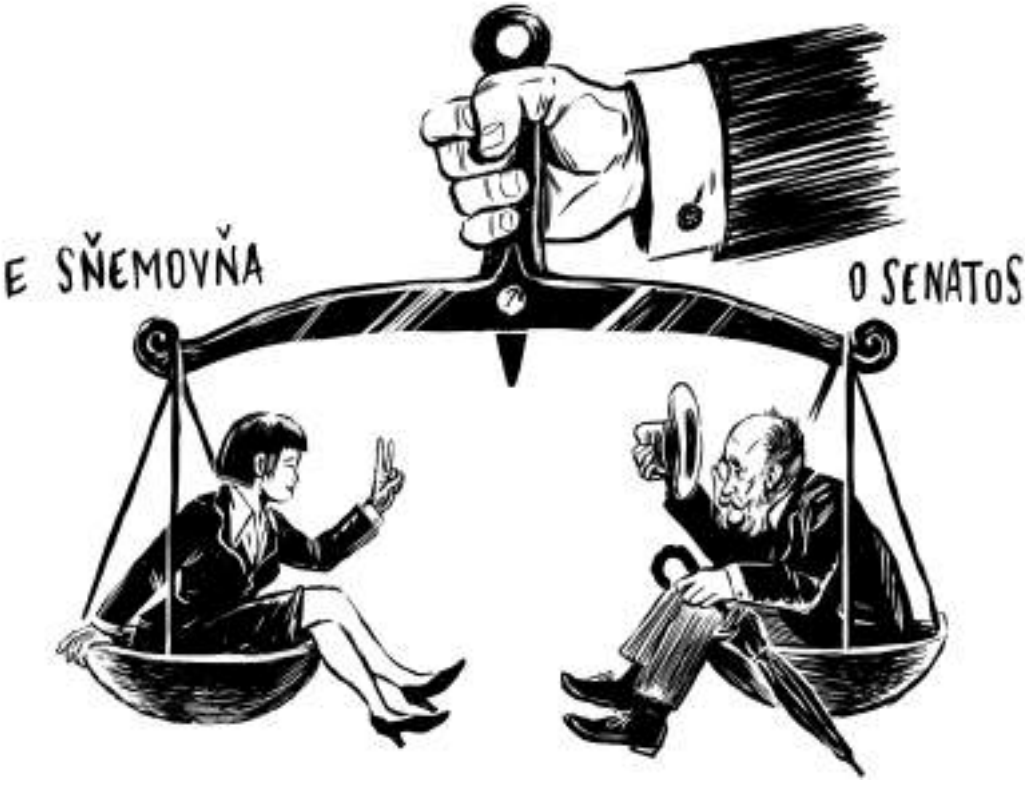

PRIILO!

O lekh 40

Kij'oda, kaj te prilen le avrikidipnaskero zakonos the o zakonos pal oda, sar o komori vakeren u sar keren buťi maškar peste the avri the o zakonos pal le vakeribnaskero porjadkos andro Senatos kampel, hoj len e Poslanecko sňemovňa the o Senatos te prilenas.

Oda hin vaš oda, te arakhas e stabilita andre la ustavakero sistemos.

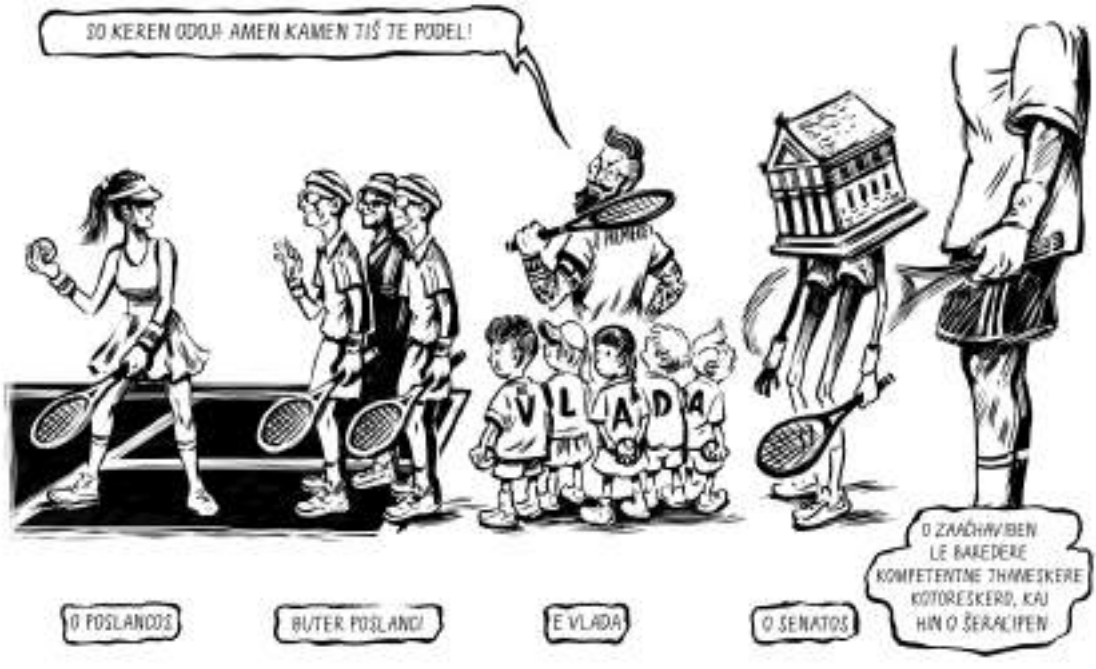

E SŇEMOVŇA
O SENATOS

O lekh 41

(1) O prithovibena pro zakoni pes poden andre Poslanecko snemovňa.

(2) O prithovibena pro zakoni šaj podel o poslancos, buter poslanci, o Senatos, e vlada abo o zaačhaviben le baredere kompetentne thaneskere kotoreskero, kaj hin o šeraľipen.

DO KEREN ODOJI AMEN KAMEN TIŠ TE PODEL!
V L A D A
O POSLANCOS
BUTER POSLANCI
E VLADA
O SENATOS
O ZAČHAVIBEN LE BAREDERE KOMPETENTNE THMESKERE KOTORESKERD, KAJ HIN O ŠERALIPEN

O lekh 42

(1) O prithoviben pro zakonos pal o themutno rozpočtos the o prithoviben pro themutno agorutno učtos podel e vlada.

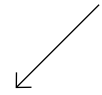
(2) Pal kajse prithovibena vakerel the šaj vaš lenge ačhel ča e Poslanecko sňemovňa u oda pes kerel pre le savoredženengero zabešiben.

E vlada hin došaľi vaš o themutno chulajipen u hin la pr'oda zakonos o aparatos.

O lekh 43

E Čechiko republika našťi vičinel pro maribеn ňisavi aver them.

(1) O Parlamentos phenel, či te vičinel avri le maribnaskero stavos, te hin e Čechiko republika andre varesavi bibacht, abo te kampel te ratinel aver thema, avka sar hin irimen andro maškarthemutne dovakeribena.

(2) O Parlamentos phenel, či e Čechiko republika kerela vareso andro obranna sistemi andre maškarthemutne organizaciji, kaj hin e Čechiko republika.

O NATOS.

(3) O Parlamentos phenel o priačhiben
a) pal oda, hoj bičhavela e čechiko maribnaskeri zor avri la Čechika republikatar,
b) pal oda, hoj le maribnaskere jekhtuňa avrestar šaj bešen andre Čechiko them, aľe ča akor te oda na perel tel e vlada.

(4) E vlada phenel, či bičhavela le čechikone slugadžen avri la Čechika republikatar the pal oda, hoj le maribnaskere slugadža avrestar šaj bešen andro Čechiko them, u oda šaj avel pro 60 ďives nekbuter, te
a) džal pal o maškarthemutne dovakeribena andr'oda, sar pes jekhetanes te ratinel mujal o demavipen,
b) džal pal oda, kana kampel te bičhaven le maribnaskere jekhtuňa pro mirova misiji, sar phenel e maškarthemutňi organizacija, andre savi hin tiš e Čechiko republika, u oda ča te oda them pre oda priačhel,
c) kampel te kerel ratinbnaskere buťa andre thema, kaj hin o prirodna katastrofi, premislova abo ekologicka havariji.

(5) E vlada tiš phenel
a) pal oda, či šaj le maribnaskere jekhtuňa avrestar predžan perdal Čechiko than abo či šaj urňisaľon upral o Čechiko them,
b) či šaj keren o čechika maribnaskere jekhtuňa le maribnaskere probi pro thana andre Čechiko republika.

(6) E vlada musaj phenel pal o ačhibena andro kotora 4 the 5 so duje Parlamentoskere komorenge. O Parlamentos šaj čalavel o vladno ačhiben; kampel kij'oda ča te choča jekh duje komorendar del avri o ačhiben, hoj upre na priačhel, u buter sar jepaš džene andre komora vaš oda hazdle o vast.

IMAR SAM ADAJ.
KAJ ŠAJ PARKINAS?
NATO
E
GUATA VLAĐA

O lekh 44

(1) La vlada hin o čačipen te phenel vareso pal savore prithovibena pro zakoni.

(2) Te e vlada kijo prithoviben na phenela ňič tel 30 ďives olestar, so les chudňa, dikhel pes pr'oda avka, hoj ačhel vaše.

(3) E vlada šaj mangel, te e Poslanecko sňemovňa anel pro agor o vakeriben pal o vladno zakonno prithoviben tel trin čhon olestar, so les odoj dine, te paš oda e vlada mangel te chudel e paťiv le kompetencijenca.

Te o vakeriben na dokeren, o prezidentos šaj la Sňemovňa rozmukhel.

Te na ačhen vaš o vladno zakonno prithoviben, e vlada šaj perel tele.

Oda hin vaš oda, te e vlada šaj ispidel la Sňemovňa te jel vaš o zakonos, pal savo la vladake but džal.

O lekh 45

O zakonno prithoviben, so vaš leske e Poslanecko sňemovňa ačhľa, del e Poslanecko sňemovňa le Senatoske so neksigeder.

O lekh 46

(1) O Senatos vakerel pal o zakonno prithoviben u kerel o ačhiben pal leste tel tranda ďives olestar, so les chudňa.

(2) O Senatos šaj andre peskero ačhiben ačhel vaš o zakonno prithoviben abo les odphenel abo les del pale la Poslanecka sňemovňake le visaribnaskere prithovibnenca abo phenel, hoj leha na kerela ňič.

(3) Te o Senatos na dela avri o ačhiben avka, sar pes phenel andro kotor 1, poťinel, hoj hin o zakonno prithoviben ilo.

O lekh 47

(1) Te o Senatos o zakonno prithoviben odphenel, o Poslanecko sňemovňa kerel nevo avrikidipen. O prithoviben hin ilo, te buter sar jepaš poslanci ačhen vaš leske.

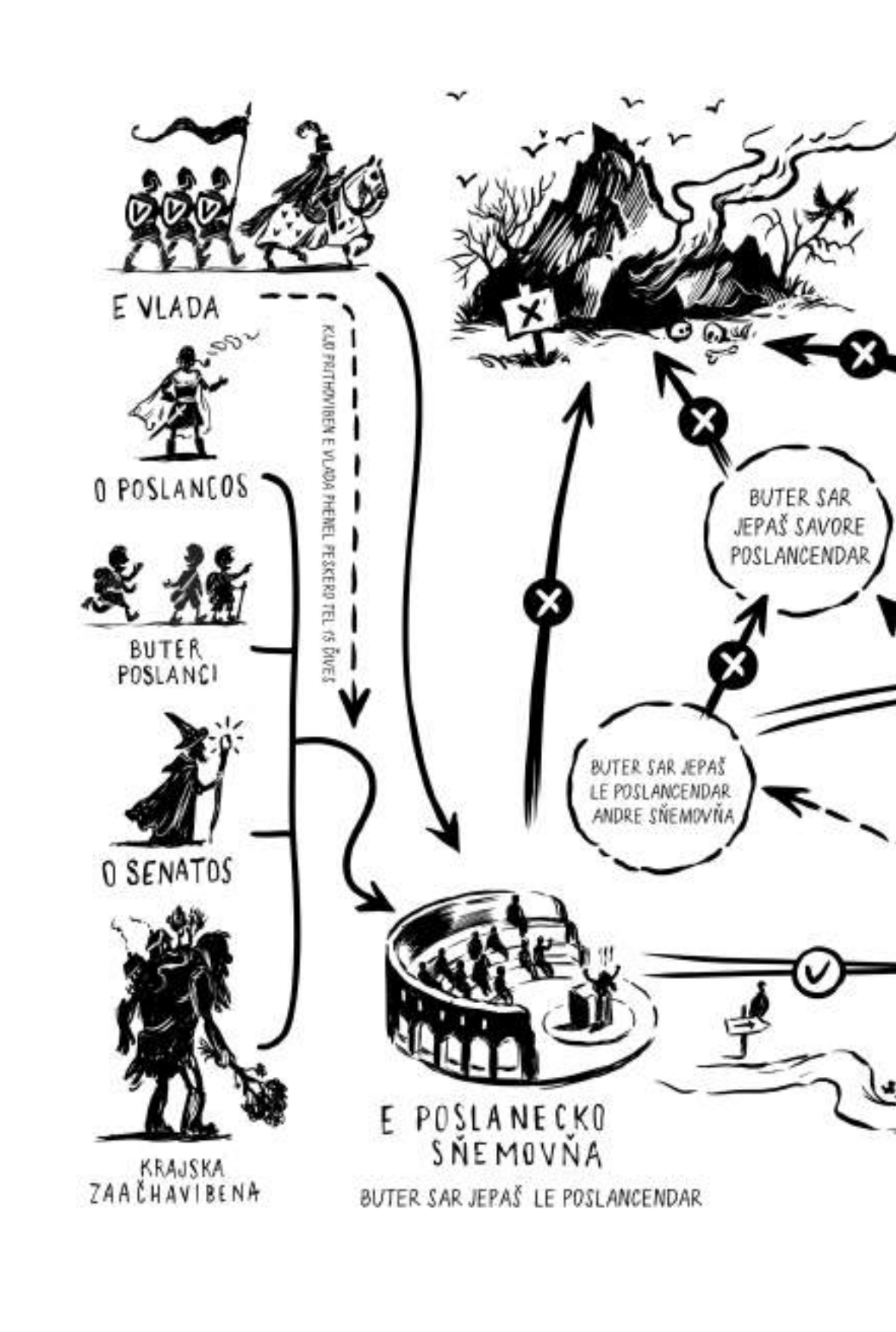
(2) Te o Senatos del o zakonno prithoviben la Poslanecko sňemovňake pale le visaribnaskere prithovibenca, kerel e Poslanecko sňemovňa nevo avrikidipen pal kada prithoviben. Te del avri o priačhiben, o prithoviben hin ilo.

(3) Te e Poslanecko sňemovňa na ačhel vaš o prithoviben avka, sar les visarďa o Senatos pale, kerel o avrikidipen pal oka prithoviben, savo diňa anglunes le Senatos. O prithoviben hin ilo, te buter sar jepaš poslanci ačhen vaš leske.

(4) Le visaribnaskere prithovibena pes imar našťi keren, te pes andre Poslanecko sňemovňa vakerel pal odphendo abo visardo zakonno prithoviben.

O lekh 48

Te o Senatos phenel, hoj le zakonno prithovibenca na kerela ňič, o prithoviben hin ole ačhibnaha ilo.

E VLADA
O POSLANCOS
BUTER POSLANCI
O SENATOS
KRAJSKA ZAAČHAVIBENA
KLAŠ PRITHOVIBEN E VLADA PHENEL PESKERO TEL IS ŠAVES
BUTER SAR JEPAŠ SAVORE POSLANCENDAR
BUTER SAR JEPAŠ LE POSLANCENDAR ANDRE SŇEMOVŇA
E POSLANECKO SŇEMOVŇA
BUTER SAR JEPAŠ LE POSLANCENDAR

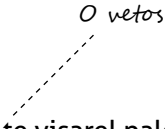

O UPREKIDĽIPEN LE ZAKONENGERO
BUTER SAR JEPAŠ SAVORE POSLANCENDAR
NA ČHINEL TELE U DEL PALE TEL 15 ĎIVES
ČHINEL TELE
NA ČHINEL TELE
O PREZIDENTOS
LE VISARIBNASKERE PRITHOVIBENA TEL 30 ĎIVES
O SENATOS
BUTER SAR JEPAŠ LE LE SENATO-RENDAR ANDRO SENATOS

O lekh 49

Kij'oda, te sas ratifikimen le maškarthemutne dovakeribena
a) so prikeren le manušengere čačipena the kampl'išagi,
b) so vakeren pal o jekhetaňiben, na maribnaskere abo aver politicka dovakeribena,
c) so perdal lende e Čechiko republika ačhel kotoreske andre le maškarthemutňi organizacija,
d) chulajipnaskere, so san predal savore manuša,
e) so vakeren pal aver veci the so len ča o zakonos šaj čerinel, kampel te so duj komori andro Parlamentos hin vaše.

O SŇEMOVŇA
O SENATOS
§

O lekh 50

(1) Le prezidentos hin o čačipen te visarel pale o ilo zakonos, te oda nane la ustavakero zakonos, te o prezidentos irinel soske tel dešupandž ďives olestar, so les chudľa.

(2) E Poslanecko sňemovňa vakerel pal o visardo zakonos pale. Našťi keren le visaribnaskere prithovibena. Te buter sar jepaš džene la Poslanecko sňemovňatar hin vaš o visardo zakonos, o zakonos pes vičinela avri. Te na, ta pes pro zakonos dikhel avka, kaj les na len.

VRÁCENO ODESILA

O lekh 51

O ile zakoni činel tele le Poslanecko sňemovňakero čhibalo, la republikakero prezidentos the la vladakero čhibalo.

Akorestar, so sas o prezidentos o Klaus, hin adaj ajso sikhľipen, hoj te o prezidentos nane vaš o zakonos, ale na kamel aňi les te vetinel, irinel les tele ča la Sňemovňakero čhibalo the la vladakero čhibalo.

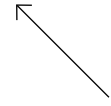
Oda možno nane la ustavakero sikhľipen, ale the la Ustavakero sudos hin vaše.

U E POR KAJ!
SOSKE PRE MANDE DIKHEN!

O lekh 52

(1) Kij'oda, te o zakonos ačhel te poťinel, kampel les te vičinel avri.

(2) Oda, sar pes o zakonos abo o maškarthemutno dovakeriben vičinela avri, phenel o zakonos.

Te irinel les andre o uprekidľipen le zakonengero, kaj les sako šaj džanel.

O lekh 53

(1) Sako poslancos šaj te del e interpelacija la vlada abo lakere dženen vaš lengere buťa.

(2) O iterpelimen džene andre vlada odphenen pre interpelacija tel tranda ďives olestar, so sas diňi.

(=_=)
TEL 28 ŽIVES
TEL 29 ŽIVES
TEL 30 ŽIVES
DOKREDO

O trito šero

E kerutňi zor

La republikakero prezidentos

O lekh 54

Phenen pal o prezidentos, hoj hin o najbareder zaačhado andro statos, ale jov čačes nane ňikaskero šeralo u na mušinel te jel upral savore seri. Sar le statoskero šero reprezentinel o statos khere the avri.

(1) La republikakero prezidentos hin nekhupreder andro them.

(2) Amen volinas la republikakero prezidentos andre prosto avrikidipen.

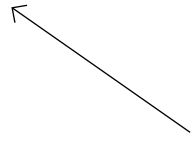
(3) La republikakero prezidentos nane došalo vaš oda, sar kerel peskeri funkcija.

Le prezidentos naštï čhiven tele, aňi les varesar maren perdal oda, sar kerel peskeri funkcija – ča akor, sar pes phenel andro lekh 65.

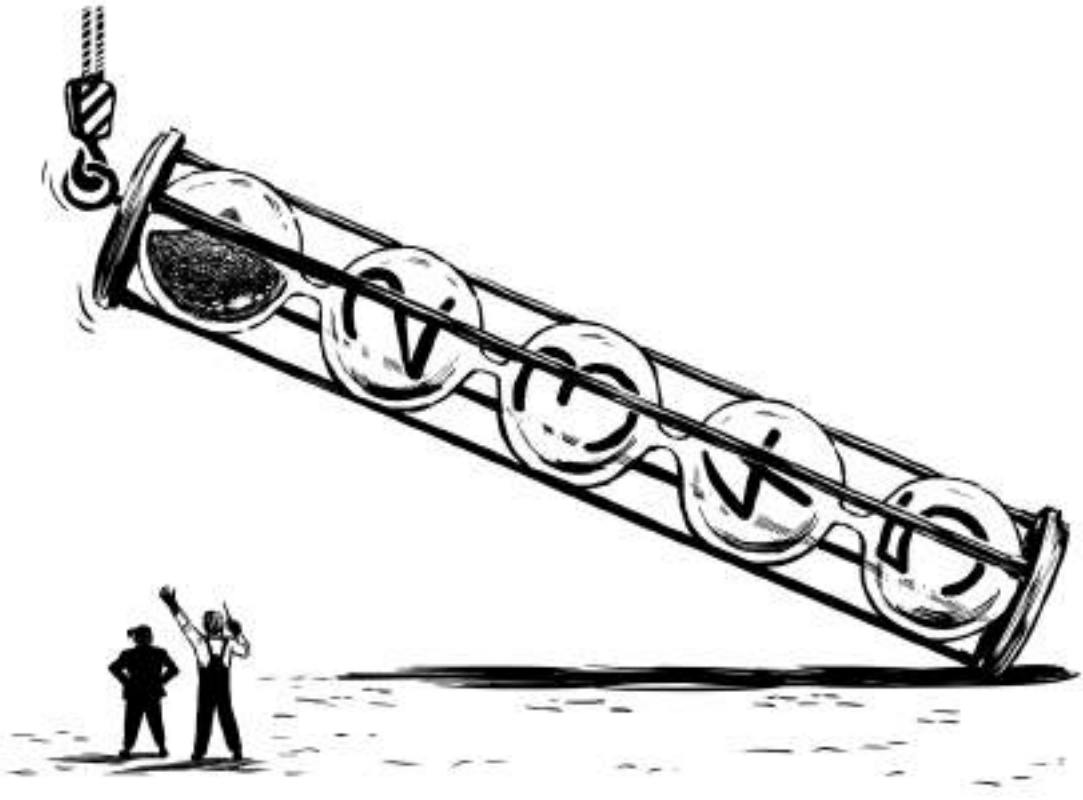

THEM

O lekh 55

La republikakero prezidentos ačhel te kerel peskero urados avka, hoj del o vačan. Le prezidentoskero volebno kotor ľikerel pandž berš u ačhel ďivese, kana jov del o vačan.

O themutno pes na ačhel prezidentoske kana hin avrikidno, ale až kana del o vačan.

O lekh 56

(1) Te pes volinel la republikakero prezidentos, sako del garudes peskero hangos, u oda hin savoredženengero, čačikano the prosto čačipen kijo avrikidipen.

(2) La republikakero prezidentoske hin avrikidno ajso kandidatos, savo chudňa buter sar jepaš hangi, so pen ginen upre le manušendar, save šaj denas andro avrikidipen o hangi. Te ajso kandidatos nane, keren pes dešuštar d'ives pal oda, so e angluňi volebno kereka chudľa, e dujto kereka, kaj džan duj jekhfeder kandidati la perša kerekatar. Te hin o hangi rovna, džan andre dujto kereka savore kandidati, so andre angluňi kereka chudle jekhbuter regulerna hangi čačale voličendar, u te nane ajse kandidati choča duj, džan odoj tiš o kandidati, so chudle jekhbuteder regulerna hangi pal lende.

O prezidentos hin avrikidno tiš avka sar o senatori (dikh o lekh 18).

(3) La republikakere prezidentoske hin avrikidno ajso kandidatos, ko chudľa andre dujto volebno kereka jekhbareder regulerna hangi le voličendar. Te hin buter ajse kandidati, la republikakero prezidentos nane avrikidno u nevo avrikidipen pes vičinel avri tel deš d'ives olestar.

(4) Te pes o kandidatos, savo gejľa andre dujto volebno kereka, ačhel ajso, hoj les našťi avrikiden vaš o prezidentos, mek angle dujto volebno kereka abo mukhel peskero čačipen vaš e kandidatura, džal andre dujto volebno kereka o kandidatos, savo andre angluňi volebno kereka chudľa jekhbareder regulerna hangi pal leste. E dujto volebno kereka pes kerel the te odoj hin ča jekh kandidatos.

Našavel o themutňipen abo pes jov korkoro našťi zaačhel – šaj oda jel phenas vaš leskero baro voďakero nasvaľipen.

(5) Prithovel le kandidatos šaj sako čechiko themutno, ko hin phureder sar 18 berš, te skidel vaš peskero kandidatos choča 50 000 čechika themutne, save šaj volinen la republikakere prezidentos, u jon činen tele e peticija. Choča biš poslanci abo choča deš senatori šaj prithoven o kandidatos.

(6) Sako čechiko themutno, ko hin phureder sar 18 berš, šaj del peskero hangos andro avrikidipen.

(7) O avrikidipen pre la republikakero prezidentos pes kerel andre šovardešte agorutne d'ivesa andro volebno kotor, sar mek hin o prezidentos savo hin andro urados, aľe choča tranda d'ives angloda, so o volebno kotor akaleske prezidentoskero hin pro agor. Te le prezidentoskero urados phundrol, o avrikidipen pes kerel tel eňavardeš d'ives.

(8) O avrikidipen pre la republikakero prezidentos vičinel avri le Senatoskero čhibalo choča eňavardeš d'ives angloda, kana pes kerel. Te le prezidentoskero urados phundrol, le Senatoskero čhibalo vičinel avri o avrikidipen pre la republikakero prezidentos tel deš d'ives pal oda the choča ochtovardeš d'ives angloda, so pes o avrikidipen kerel.

(9) Te nane ňiko andre le Senatoskere čhibaleskeri funkcija, vičinel avri o avrikidipen pre la republikakero prezidentos la Poslanecka sňemovňakero čhibalo.

O kipos kijo lekha 56–58 ⟶

O lekh 57

(1) Sar prezidentos šaj jel avrikidno o themutno, savo šaj jel avrikidno andro Senatos. ---------- *Dikh o lekh 19.*

(2) Ňiko našťi jel avrikidno buterval, sar duvar pal peste.

O historicko arakhipen anglo diktatora – kajča phenas T. G. M. sas le prezidentoske štarval pal peste.

O lekh 58

Aver kampľipena the oda, sar pes kerel buťi le volebno čačipnaha, kana pes avrikidel la republikakero prezidentos, sar pes den anglal o kandidati pre la republikakero prezidentos, sar pes o avrikidipen vičinel avri u sar pes kerel the oda, sar pes vičinel avri sar o avrikidipen dopejľa the sar pes kerel o sudno avrirodkeriben, oda phenel o zakonos.

O zakonos č. 275/2012 Sb., pal o avrikidipen pre la republikakero prezidentos.

PHENÔA PES
DUVAR U DOSTA!

O lekh 59

(1) La republikakero prezidentos sthovel o vačan pre le Senatoskere čhibaleskere vasta pre jekhetano so duje komorengero zabešiben.

(Parlamentoskero)

(2) La republikakere prezidentoskero vačan phenel: „Slibuji věrnost České republice. Slibuji, že budu zachovávat její Ústavu a zákony. Slibuji na svou čest, že svůj úřad budu zastávat vzájmu všeho lidu a podle svého nejlepšího vědomí a svědomí".

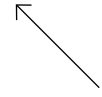
O lekh 60

Sar la republikakero prezidentos na del peskero lav abo del o lav u paš oda phenel, hoj leske vareso nane pre dzeka, dikhel pes pre leste, sar te bi na sas avrikidno.

U NANE ODA PRE PREZIDENTSKO VAČAN AŽ IGEN CHARNO! NA KAMPEL MEK VARESO TE PHENEL!
PHENAS TÁDYDÁDYDÁDYDÁ...

O lekh 61

La republikakero prezidentos šaj mukhel peskero urados andre Senatoskere čhibaleskere vasta.

Andre ČR pes oda šoha na ačhľa. Ale kana sas e Československo, ta abdikinde pandž prezidenti eňendar (o prezidentos Benešis duvar).

ADAJ ANAV
PALE O CACHI.
O KLEJI LE HRADOSTAR
HIN TEL O KVETENAČIS.

O lekh 62

La republikakero prezidentos
a) vičinel the akharel pale le čhibales the avre dženen andre vlada the lel lengeri demisija, akharel pale e vlada the lel lakeri demisija, ---------- *E rezignacija.*
b) vičinel o zabešiben andre Poslanecko sňemovňa,
c) rozmukhel e Poslanecko sňemovňa,
d) vičinel la vlada, savi diňa e demisija abo so la angloda akharďa pale, kaj te kerel buťi až tel avla e nevi vlada, ---------- *E vlada (the o Senatos) amen musaj te jel mindik – pro averipen le prezidentostar the la Sňemovňatar.*
e) vičinel le sudcen andre la Ustavakero sudos, leskere čhibales the zaačhade čhibales,
f) vičinel le sudcendar le čhibales the mistopredseden andro Najbareder sudos,
g) odmukhel the cikňarel o tresti, so diňa o sudos, the učharel o tresti le sudostar, ← *Makhel het le trestne rejstrikostar.*
h) hin les o čačipen te del le Parlamentoske pale o zakonos, ča sar oda nane la ustavakero zakonos,
i) čhinel tele o zakoni,
j) vičinel le prezidentos the le viceprezidentos andro Najbareder kontrolno urados,
k) vičinel le dženen andre Bankovno rada andre Čechiko themutňi banka.

I Can Do It!
a)
b)
c)
d)
e)
f)
g)
h)
i)
j)
Ctrl
k)

O lekh 63

Imar olestar, so sas prezidentoske o Václav Havel, vičinen sa o prezidenti la vlada abo le ministren, kaj o dovakeribena te sthoven.

(1) La republikakero prezidentos tiš
a) zaačhavel o them avri,
b) sthovel the ratifikinel o maškarthemutne dovakeribena; šaj vičinel la vlada abo varesave dženen andre vlada, te e vlada hin vaše, kaj o maškarthemutne dovakeribena te sthoven,
c) hin o jekhbareder veľiteľis vaš le maribnaskere jekhtuňa,
d) o šerale le zaačhavibnaskere misijendar džan peršo ke leste,
e) vičinel the akharel pale le šeralen le zaačhavibnaskere misijendar,
f) vičinel avri o avrikidipen andre Poslanecko sňemovňa the andro Senatos,
g) vičinel the del bareder šarži le generalen,
h) del themutna ašaribena, jekh hin ča pre varesavi časos, aver le manušenge ačhol, te na vičinel kij'oda varesavo aver organos,
i) vičinel le sudcen,
j) parančolinel, kaj na keren o trestno avrirodkeriben, u sar imar chudne, ta kaj les te zaačhaven,
k) hin les o čačipen te del e amnestija.

Avrethuno velvislancos andre ČR.

Čechika velvislancen andro aver thema.

Oda hin te pes odmukhel o trestos vaš varesavo phujipen buter dženenge abo varesava grupake dženen, so sas odsudzimen – andre ČR sas imar dine duj amnestiji le Vaclavos Havlistar the jekh le Vaclavos Klausostar.

(2) La republikakere prezidentos hin tiš o kompetenciji te kerel vareso, so nane irimen andre la ustavakero zakonos, te oda phenel o zakonos.

Chočsavo zakonos šaj le prezidentos del aver kompetenciji.

(3) Le prezidentoskere rozginďipnaske, so sas avridino sar pes phenel andro kotor 1 the 2, kampel tiš la vladakere čhibaleskero podpisos abo o podpisos la vladakere dženeskero, savo hin kije oda vičindo.

(4) Pal la republikakere prezidentoskero rozginďipen, so sas avka irimen tele, hin zodpovedno e vlada.

We Can Do It!
a)
b)
c)
d)
e)
f)
g)
h)
i)
j)
k)

O lekh 64

Oda pes ale ačhel činokana.

(1) La republikakere prezidentos hin o čačipen te džal pro zabešibena andre so duj Parlamentoskere komori, lengere vibora the komisiji. Šaj odoj vakerel chočkana, kana peske mangel.

(2) La republikakere prezidentos hin o čačipen te džal pro zabešibena andre vlada, te mangel la vladatar the lakere dženendar o hiri u te vakerel pal o phučibena la vladaha abo lakere dženenca pal oda, so perel andre lengere buťa.

Najbuter le dženen vičinel pro Hrados.

E
SNEMOVŇA
E VLADA
OSEŇA

O lekh 65

(1) Kana hin la republikakero prezidentos andro urados, našťi les astaren, našťi les len palal, aňi len palal les vaš vareso, so na kerďa mišto, sar o prestupkos abo aver administrativno deliktos.

(2) Te hin e Poslanecko sňemovňa vaše, šaj o Senatos del la ustavakero došaľipen mujal la republikakero prezidentos ko ustavakero sudos, oda šaj jel angle velezrada abo te oda hin mujal e Ustava, či oda hin aver kotor la Ustavakere žužipnastar; e velezrada hin te la republikakero prezidentos kerel vareso mujal la republikakeri suvenerita the mujal lakero demokraticko porjadkos. Paľis oda šaj la Ustavakero sudos kerel o rozginďipen pal oda, hoj la republikakero prezidentos našavel prezidentoskero urados u našťi les te chudel pale.

(3) Kaj o Senatos te prilel o priačhiben pal la ustavakero došaľipen, kampel, te choča trin kotora pandžendar savore senatorendar, so hin odoj, ačhen vaš oleske. Kaj e Poslanecko sňemovňa te ačhel vaš la ustavakero došaľipen, kampel, te choča trin kotora pandžendar savore poslancendar ačhen vaš oleske; sar e Poslanecko sňemovňa na dela o priačhiben tel trin čhon olestar, so les o Senatos mangľa, o priačhiben nane dino.

USTAWA

O lekh 66

Te la republikakere prezidentoskero urados ňiko na zaačhel u nevo prezidentos mek nane avrikidno abo mek na diňa peskero lav, tiš te la republikakero prezidentos našťi kerel peskero urados predal vareso, so hin but kriticko, the te hin e Poslanecko sňemovňa the o Senatos vaše, kerel ole funkciji sar pes phenel andro lekh 63 kotor 1 ľit. a) dži e) u h) dži k) the lekh 63 kotor 2 la vladakero čhibalo. Akor, te la vladakero čhibalo kerel ole prezidentoskere funkciji, kerel la Poslanecko sňemovňakero čhibalo le prezidentoskere funkciji sar pes phenel andro lekh 62 ľit. a) dži e) u k) the paľis tiš lekh 63 ľit f), sar džal pal o avrikidipen andro Senatos; te la republikakere prezidentoskero urados ňiko na zaačhel akor, kana hin e Poslanecko sňemovňa rozmukhľi, kerel ole funkciji le Senatoskero čhibalo, the akor, kana la vladakero čhibalo kerel dine republikakere prezidentoskere funkciji, jekh prezidentoskeri funkcija sar pes phenel andro lekh 63 kotor 1 ľit. f), sar džal pal o avrikidipen andre Poslanecko sňemovňa.

TV Presidente
E
Desenrolla

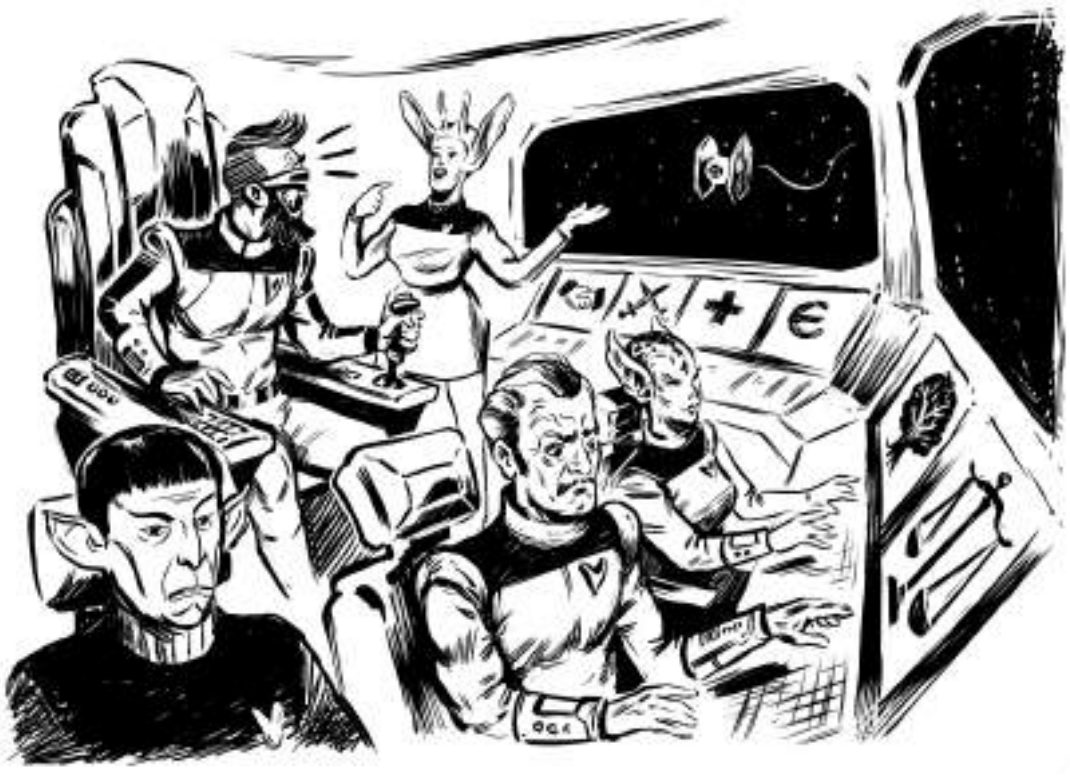
E vlada

O lekh 67

Oda nane o prezidentos, ale e vlada hin, ko rajarinel andro them the kerel avri leskero politicko drom.

(1) E vlada hin o najbareder organos la kerutňa zorakero.

(2) E vlada pes sthovel la vladakere čhibalestar, leskere zaačhadendar the le ministrendar.

O lekh 68

E Čechiko republika hin e parlamentno republika.

(1) E vlada perel tel e Poslanecko sňemovňa.

Šaj kidel avri, kas kamel.

(2) La republikakero prezidentos vičinel la vladakere čhibales, pre leskero prithoviben vičinel avre dženen andre vlada the vičinel len, kaj te keren avri o ministerstva the aver uradi.

Vičinel olen, save kamel o premieris.

(3) Tel tranda ďives olestar, so sas vičinďi, džal e vlada angle Poslanecko sňemovňa u mangel latar o paťaviben.

(4) Te e nevi vlada na chudel la Poslanecko sňemovňatar o paťaviben le kompetencijenca, džal pes avka, sar pes phenel andro kotor 2 u 3. Te aňi akor e nevi vlada o paťaviben la Poslanecko sňemovňatar na chudel, vičinel la republikakero prezidentos la vladakere čhibales avka sar leske phenel Poslanecko sňemovňakero čhibalo.

(5) Avreder la republikakero prezidentos vičinel the akharel pale avre dženen andre vlada pre le vladakere čhibaleskero prithoviben u vičinel len kaj te keren avri o ministerstva the aver uradi.

5
8

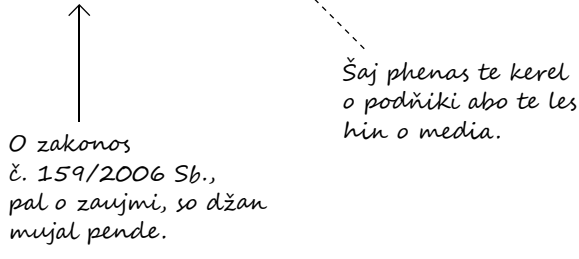
O lekh 69

(1) O dženo andre vlada sthovel o vačan andre la republikakere prezidentoskere vasta.

(2) La vladakere dženeskero vačan phenel: „Slibuji věrnost České republice. Slibuji, že budu zachovávat její Ústavu a zákony a uvádět je vživot. Slibuji na svou čest, že budu zastávat svůj úřad svědomitě a nezneužiji svého postavení."

O lekh 70

La vladakero dženo našťi kerel buťa, so hin mujal oda, sar kampel te kerel peskeri funkcija. Sa, so pal oda mek kampel, phenel o zakonos.

U NANE ODA
PRO MINISTERSKO
VAČAN AŽ IGEN
ĎINĎARDO!
NAŠŤI ODA HIN ČA...
... TÁDYDÁDYDÁDYDÁ!

O lekh 71

E vlada šaj mangel la Poslanecko sňemovňa vaš o paťaviben le kompetencijenca.

E vlada le paťavibneha oda feder na kerel, ča te bi kamelas te ispidel peskere poslancen andre varesoste.

O lekh 72

(1) E Poslanecko sňemovňa šaj phenel, kaj hin e vlada bijo paťaviben.

Avka la ispidel te del e demisija.

(2) Pal e goďi te o vlada našavel o paťaviben, vakerel e Poslanecko sňemovňa ča te la den choča penda poslanci u te hin irimen. Kij'oda, kaj la te prilen, kampel buter sar jepaš savore poslancendar.

KADA VLADAKERD
RAJARIPEN
VAŠ MANGE DIČHOL
AVRI VARESAR
BIPATĪVAKERD.

O lekh 73

Le premieroskeri demisija = la vladakeri demisija.

(1) La vladakero čhibalo thovel e demisija andre la republikakere prezidentoskere vasta. Aver džene andre vlada thoven e demisija andre la republikakere prezidentoskere vasta perdal la vladakero čhibalo.

(2) E vlada thovel e demisija, te e Poslanecko sňemovňa odphenďa lakeri mangľipen pal o paťaviben abo la diňa o bipaťaviben. E vlada thovel e demisija sakovar pal angluno zabešiben, sar hin avrikidňi e Poslanecko sňemovňa.

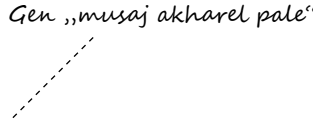
E vlada našťi jel bijo paťaviben la Sňemovňatar.

(3) Te e vlada thovel e demisija sar pes phenel andro kotor 2, la republikakero prezidentos la lel.

Vaš oleske, hoj la vlada sas ča o paťaviben la phura Sňemovňatar.

DEMI?
ODA SAS FEDER O BRUT!
DEMI SE

O lekh 74

La republikakero prezidentos akharel pale le dženes
la vladatar, te oda prithovel la vladakero čhibalo.

ODA HIN ŠA, SO DŽANEN?
PHENEL, HOJ PALE NA AKHARELA...
HA HA HA

O lekh 75

La republikakero prezidentos akharel pale e vlada, savi na diňa e demisija, the te la kampľa te del.

Dikh o lekh 73 kotor 2.

BREAKING NEWS
1
LIVE: BARES RUGINAS AVRI LA STRAKOVKATAR

O lekh 76

(1) E vlada pes rozkerinel andro sboros.

(2) Kij'oda, kaj prilen o ačhiben andre vlada, kampel te buter sar jepaš savore poslancendar hin vaše.

O lekh 77

Le premieris hin tiš ča jekh hangos, čačes oda nane jov, ko rozkerinel, ale o nekbareder sera andre vlada.

(1) La vladakero čhibalo organizinel e buťi andre vlada, kerel le čhibales pro lakere zabešibena, vakerel vaš e vlada u kerel avri aver buťa, sar pes phenel andre Ustava abo andre aver zakoni.

(2) La vladakere čhibales zaačhavel la vladakero zaačhado abo aver dženo, savo hin kij'oda vičindo.

ŠUNEN LA VLADAKERO AČHIBEEEN
LAJ LAJ LAJ LAJ!

O lekh 78

O zakonos hin obecno, o churďipena hin andro ľil – šaj phenas o zakonos pal o draba phenel, sar pen šaj ľikeren o psychotropna draba, u e vlada irinel andro ľil, save draba oda hin.

Kij'oda, sar le zakonos te ľikerel, the maškar leskere agora, šaj e vlada del avri o ľil. O ľil čhinel tele la vladakero čhibalo the oda dženo andre vlada, kaskeri buťi oda sas.

O lekh 79

(1) O ministerstva the aver uradi peskera zoraha pen šaj ačhaven u oda, so tel lende perela pen del te kerel ča le zakonoha.

E vlada korkori našťi čalavel tele abo kerel neve ministerstva.

(2) Save hin le čačipnaskere terďipena vaš le themutne buťakere pro ministerstva the pre aver uradi bareder kompetencijenca, phenel o zakonos.

(3) O ministerstva, aver uradi bareder kompetencijenca u o organa tel le thaneskero šeraľipen šaj den avri le čačipnaskere inštrukciji maškar le zakonoskere agora the ča te oda phenel o zakonos.

O vihlaški – hin maj sar la vladakere ľila.

TA SAR, ČIKEREN TUMEN, SAR PHENEL O ZAKONOS, KEDVEŠŇALE BUŤAKERE PRO MINISTERSTVOS!

O lekh 80

(1) O themutno zaačhaviben zaačhavel e savoredženengero došaľipen andre trestno avrirodkeriben; kerel avri tiš aver buťa, avka, sar phenel o zakonos.

(2) Sar kerel o themutno zaačhaviben peskeri buťi u kana the kaj, oda phenel o zakonos.

Štarto šero

E sudno zor

O lekh 81

E sudno zor keren avri andre la republikakero nav korkore sudi.

Odčhinde la kerutňa zoratar the la zoratar, so del avri o zakoni.

subos

O lekh 82

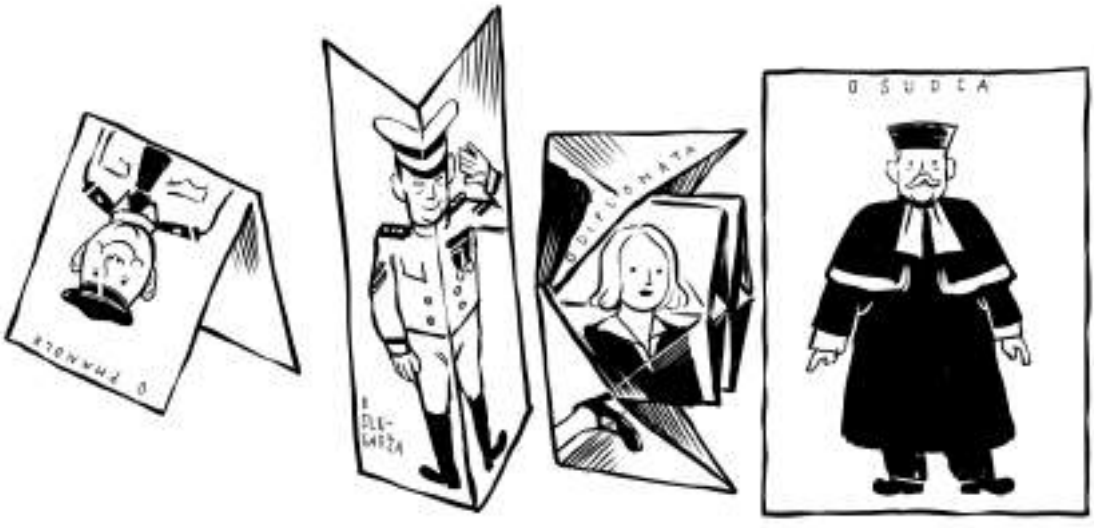
Hin odčhinde tiš avre sudcendar the sudendar.

(1) O sudca na peren tel ňikaste, te keren avri peskeri funkcija. Pre lengeri goďi savi na ľikerel paš ňikaste ňiko našťi demavel.

(2) Le sudcos ňiko našťi akharel pale, kana jov na kamel, abo prethovel kije aver sudos; ča akor, te oda hin vareso pal o ľikerben, the oda phenel o zakonos.

(3) O sudcos našťi kerel peskeri funkcija pre jekhvareste la republikakere prezidentoskeri funkcijaha, našťi jel o dženo andro Parlamentos aňi te kerel buťi andre le savoredženengero šeraľipen; o zakonos phenel, save aver funkciji našťi kerel o sudcos pre jekhvareste.

O zakonos č. 159/2006 Sb., pal o zaujmi, so džan mujal pende.

O ŚWIADEK
A DYPLOMATA
O SĘDZIA

La Ustavakero sudos

O lekh 83

La Ustavakero sudos hin o sudno organos, so arakhel la ustavakero l'ikeripen.

La Ustavakero sudos nane amaro najbareder sudos, aľe ačhel avri le sistemostar kaj hin aver sudi.

ŇAF!
ŇAF!
ŇAF!
ŇAF!
ÚSTAVA

O lekh 84

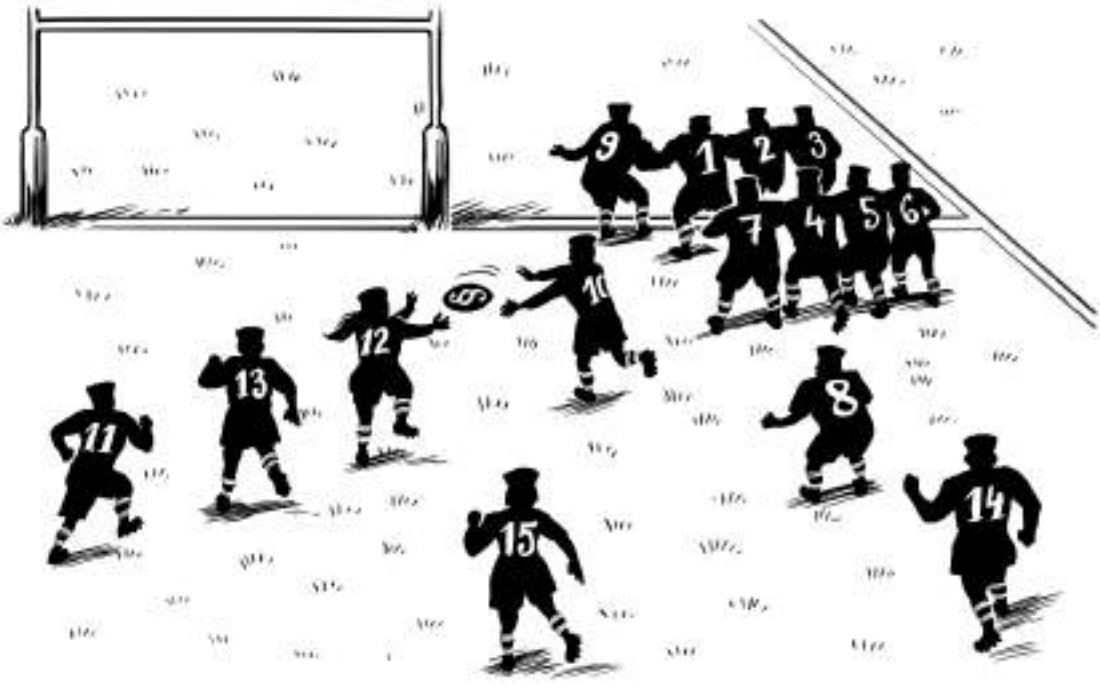
(1) La Ustavakero sudos pes sthovel le dešupandže sudcendar, save hin vičinde pre deš berš.

(2) La ustavakere sudcen vičinel la republikakero prezidentos le Senatoskere priačibnaha.

La ustavakere sudca na mušinen te jel ustavekere pravňika. Hin feder, te hin sa avrendar oborendar (o trestno čačipen, perdal le manušengero čačipen the aver) the buťendar.

(3) La ustavakere sudcoske šaj hin o bidošakero themutno, so šaj jel avrikidno andro Senatos, hin les univerzitno sikhaďipen andre čačipnengere obori u kerelas choča deš berš e buťi la čačipnaha.

Phenas o sudcos, o advokatos, o themutno zaačhado, le čačipnengero vedcos.

9
1
2
3
7
4
5
6
10
12
13
11
8
15
14

O lekh 85

(1) Sar la ustavakero sudcos sthovel o vačan andre la republikakere prezidentoskere vasta, chudel peskeri funkcija.

(2) La ustavakere sudcoskero vačan phenel: „Slibuji na svou čest a svědomí, že budu chránit neporušitelnost přirozených práv člověka a práv občana, řídit se ústavními zákony a rozhodovat podle svého nejlepšího přesvědčení nezávisle a nestranně.".

(3) Sar la ustavakero sudcos na del peskero lav abo del o lav u paš oda phenel, hoj leske vareso nane pre dzeka, dikhel pes pre leste, sar te bi na sas vičindo.

IMAR ČITAV...

O lekh 86

Oda hin te arakhel najbareder ustavakere organa (dikh džene andro Parlamentos the o prezidentos).

(1) Našťi len palal la ustavakere sudcos bijal le Senatoskero priačhiben. Te o Senatos na del o priačhiben, našťi les len palal džikim hin andre funkcija.

(2) La ustavakere sudcos šaj astaren, ča te sas chudlo paš trestno ľikeriben abo maj pal oda. Oda organos musaj maj pal o astaripen te phenel le čhibaleske andro Senatos. Te o čhibalo tel 24 ori na dela priačhiben kij'oda, te ole manušes šaj len pro sudos, oda organos les mušinel te mukhel. Pre angluno zabešiben pal oda o Senatos rozkerinel, či šaj o astaripen jel, u oda hin imar o agorutno lav.

(3) La Ustavakere sudoskero sudcos na mušinel te phenel avri ňikaske ňič, so dodžanľa, kana kerelas avri peskeri funkcija, u oda ľikerel the pal oda, so imar nane la Ustavakere sudoskero sudcos.

O lekh 87

(1) La Ustavakero sudos rozkerinel
a) či te čalavel o zakonos abo leskere korkore paragrafi, te hin mujal la ustavakero žužipen,
b) či te čalavel aver čačipnaskere inštrukciji abo lengere korkore paragrafi, te hin mujal la ustavakero žužipen abo zakonos,
c) pal la ustavakero phukaviben, so den o organa tel le thaneskero šeraľipen mujal o bičačipnaskero themeskero ľikeriben,
d) pal la ustavakero phukaviben, mujal o rozginďipen savo dine o organa, abo te ole organa, save peren tel o them, džan mujal zakladna čačipena the phundravipena, save peren andre Ustava,
e) pal o prikeriben mujal o rozginďipen andr'oda, hoj varesavo poslancos abo senatoris sas avrikidno,
f) či varesavo poslancos abo senatoris na našaďa e paťiv te jel avrikidno, abo či šaj kerel buter funkciji pre jekhvareste avka, sar pes phenel andro lekh 25,
g) pal la ustavakero phukaviben, so del o Senatos mujal la republikakero prezidentos, sar pes phenel andro lekh 65 kotor 2,
h) pal o prithoviben so del o prezidentos pre oda, kaj čalaven o ačhiben, so ile andre Poslanecko sňemovňa the andro Senatos, sar pes phenel andro lekh 66,
i) pal o prithovibena, so bares kampel vaš oda, kaj te keren le maškathemutne sudoskero ačhiben, so hin predal Čechiko republika igen angluno, te pes oda na del te kerel avresar,
j) te sas varesavi politicko sera rozmukhľi abo dine avri varesavo aver ačhiben pal late, či oda sas pal la ustavkere the pal aver zakoni,
k) o dokeribena pal oda, save kompetenciji hin le themutne organen the le organen tel le thaneskero šeraľipen, te oda na rozkerinel aver organos, sar phenel o zakonos.

Andre le thaneskere šeraľipnaskere buťa.

O themutno šaj phučel pro šegetišagos pre La Ustavakero sudos.

(2) La Ustavakero sudos rozkerinel the pal o mištiben maškar o maškarthemutno dovakeriben the la ustavakero žužipen, sar pes phenel andro lekh 10a the o lekh 49, u oda mušinel te jel mek angl'oda, so hin o dovakeriben ratifikimen. Našťi les ratifikinen bije la Ustavakere sudoskero rozginďipen.

Dikh šaj phenas o Lisabonsko dovakeriben, so sas pre la Ustavakero sudos duvar – jekhvar vaš o Senatos u jekhvar vaš o prezidentos Klaus.

(3) O zakonos šaj phenel, hoj na rozkerinel la Ustavakero sudos, aľe o Najbareder šeraľipnaskero sudos
a) či te čalavel le čačipnaskere inštrukciji abo lengere paragrafi, te hin mujal zakonos,
b) te nane dino save kompetenciji keren o themutne organa u o organa tel le thaneskero šeraľipen, te oda na perel tel aver organos.

O lekh 88

O zakonos č. 182/1993 Sb., pal la Ustavakero sudos.

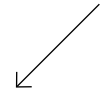
(1) O zakonos phenel, ko the kana šaj del o prithoviben pr'oda, kaj te chuden te rodkerel avri u aver reguľi pal o avrirodkeriben pro la Ustavakero sudos.

(2) O sudca pre la Ustavakero sudos šunen ča la ustavakero žužipen the o zakonos, sar pes phenel andro lekh 1.

CHUDEN
TE ŠOFERINEL!
LA USTAVAKERO SUDOS
§

O lekh 89

Ňiko našťi visarel o rozkeriben, so diňa la US, ča la US korkoro.

(1) La Ustavakere sudoskero rozkeriben šaj keren avri, sarča les vičinde avri avka, sar phenel o zakonos, te la Ustavakero sudos na phenďa vareso aver pal oda, sar u kana šaj o rozkeriben keren avri.

(2) Sarča hin o rozkeriben avri vičindo, mušinen les te šunel savore organa the savore džene.

(3) Te la Ustavakero sudos phenel, hoj vareso andro maškarthemutno dovakeriben hin mujal la ustavakero žužipen, sar pes phenel andro lekh 87, kotor 2, našťi o dovakeriben ratifikinel, džikim pes oda na lačharela.

LA USTAVAKE RE SUDO SKERC
ROZKERIBEN
OLEHA NA ČALAVAHA, ŠEFONA...

O sudi

O lekh 90

O sudi hin vaš oda, hoj te arakhen o čačipena, sar phenen o zakoni. Pal o došaľipen the pal o trestos vaš o trestno ľikeriben rozkerinel ča o sudos.

I.
II.
III.
IV.

O lekh 91

Bernate.

(1) E sudno sustava pes sthovel ole sudendar: O najbareder sudos, O najbareder čačipnengero sudos, uprune, krajska the okresna sudi. O zakonos šaj phenel, hoj len avla aver nava.

Savore hin 86.

Prahate the Olomucate.

Duvar Prahate, paľis andre Čechiko Budějovicende, Plzňate, Ustende, Hradciste, Bernate, Ostravate.

Bernate.

O forutno sudos Prahate – o krajsko. O Obvodno sudos vaš Praha X – o okresno. Forutno sudos Bernate – o okresno.

(2) Sar, kana the kaj kerel peskeri buťi, u tiš oda, sar hin o sudi thode, phenel o zakonos.

O zakonos č. 6/2002 Sb., pal o sudi the pal o sudca.

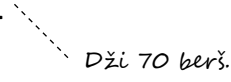
O lekh 92

O Najbareder sudos hin o najbareder sudno organos andre veci, so len rozkerinen o sudi, oda na poťinel ča andro veci, so len rozkerinel la Ustavakero sudos abo o Najbareder šeraľipnaskero sudos.

TA SAVO SUDOS
HIN O NAJBAREDER!
Uprune
Krajska
Okresna

O lekh 93

(1) La republikakero prezidentos vičinel le sudcos andre funkcija, savi hin bijo agor. O sudcos chudel peskeri funkcija avka, hoj del peskero lav.

(2) O bidošakero themutno, so hin les o diplomos la čačipnengera univerzitatar, šaj ačhel sudcoske. So aver leske kampel u sar pes oda ačhel, oda phenel o zakonos.

TA KECI AMENGE
MEK KAMPEL?

O lekh 94

Buter sudca abo o sudcos the o pribešto paš o sudos.

(1) O zakonos phenel, kana o sudca rozkerinen andro senatos u ko odoj zabešel. Avrether jon rozkerinen korkore sar samosudca.

(2) O zakonos šaj phenel, kana u sar rozkerinen na ča o sudi u o sudca, aľe the varesave aver themutne.

O pribešte paš o sudos kiden avri le gaveskere the krajska zaačhavibena.

Fig. I

Fig. II

Fig. III

O lekh 95

(1) O sudcos, kana rozkerinel, šunel o zakonos the
o maškarthemutno dovakeriben, so hin kotor le čačipnengere
porjadkostar; hin les o čačipen te phenel, či aver
čačipnaskero inštrukcija nane mujal o zakonos abo mujal
maškarthemutno dovakeriben.

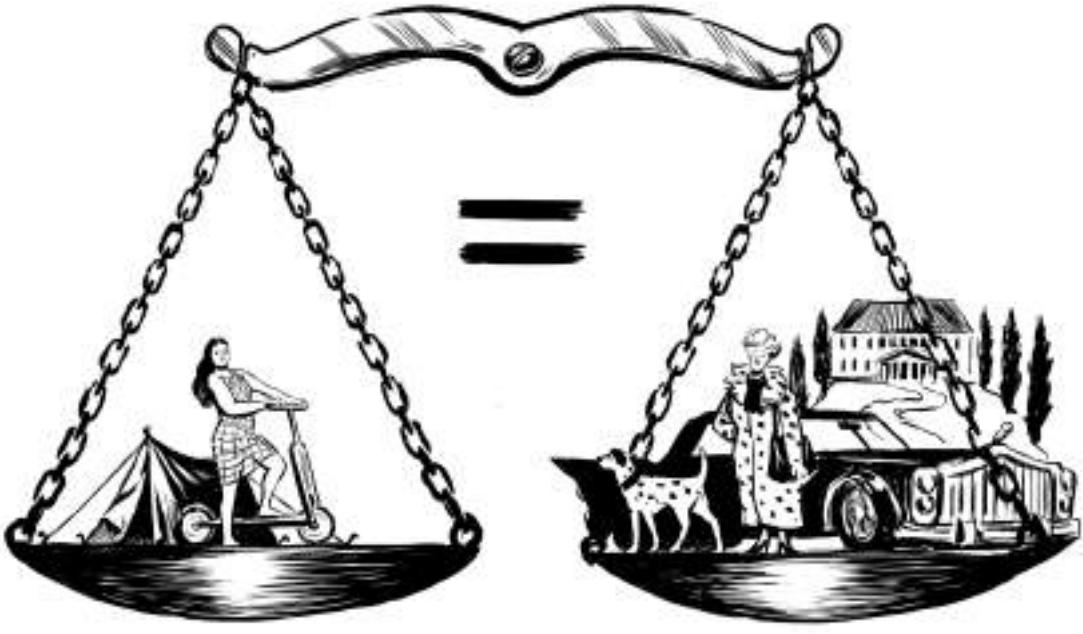
(2) Te o sudos phenel, hoj o zakonos, so les kampel kije
varesavo rozginďipen, hin mujal la ustavakero žužipen,
bičhavel oda kije la Ustavakero sudos.

O ZAKONOS
AVEL MANCA!

O lekh 96

(1) Savore dženen andro avrirodkeriben hin anglo sudos jekh čačipena.

(2) O sudno vakeriben hin mujengero the savoredženengero; sar na, oda musaj phenel ča o zakonos. O rozsudkos pes phenel sajekh perdal savore džene.

Pandžto šero

O Najbareder kontrolno urados

O lekh 97

Dikhel pr'oda u irinel o prithoviben – naštï del ňisavo trestos.

(1) O Najbareder kontrolno urados hin korkoro organos. Arakhel sar pes chulajinel le themutne barvaľipnaha the či o themutno rozpočtos avel avri pro čačipen.

Avka na arakhel le šeraľipena.

(2) E Poslanecko sňemovňa del o prithoviben u la republikakero prezidentos paľis le prezidentos the le viceprezidentos andro Najbareder kontrolno urados vičinel.

(3) Sar, kana the kaj kerel peskeri buťi, u tiš oda, sar hin thodo u aver, phenel o zakonos.

O Zakonos č. 166/1993 Sb., pal o Najbareder kontrolno urados.

!
ERARNO

Šovto šero

E Čechiko themutňi banka

O lekh 98

Šaj phenas tiš e centralno banka.

(1) E Čechiko themutňi banka hin angluňi banka andre them. Lakeri nekbareder buťi hin te dikhel pre cenovo stabilita; našťi thoven o vast pr'oda, sar kerel peskeri buťi, ča te oda phenel o zakonos.

Marel pes la inflacijaha.

(2) Sar, kaj the kana kerel e buťi, oda phenel o zakonos.

Na lel ňisave inštitucijendar ňisave inštrukciji.

O zakonos č. 6/1993 Sb., pal e Čechiko themutňi banka

Eftato šero

Le thaneskero šeraľipen

O lekh 99

Vaj 6250.

E Čechiko republika pes sthovel le gavendar, save hin zakladna thaneskere kotora, kaj hin o šeraľipen, the le krajendar, save hin bareder kompetentne thaneskere kotora, kaj hin o šeraľipen.

Čačes 14.

ÚRTECKÝ KRAJ
BASIC LAND - SWAMP
LAND

O lekh 100

(1) Le thaneskere kotora, kaj hin o šeraľipen, hin ajse thaneskere themutnengere sgejľipena, saven hin o čačipen vaš o šeraľipen. O zakonos phenel, kana oda hin tiš le šeraľipnaskere obvodi.

O zakonos č. 51/2020 Sb., pal oda, save šeraľipnaskere kotorendar hin o them sthodo.

Oda hin o administrativno rozulavipen, sar kampel le themeskere šeraľipnaske.

(2) Savore gava peren tel varesavo bareder kompetentno thaneskero kotor, kaj hin o šeraľipen.

(3) Kampel la ustavakero zakonos kij'oda, te hin varesavo bareder kompetentno thaneskero kotor, kaj hin o šeraľipen, thodo abo čalado.

ADAJ HIN LE KRAKONOŠISKERO

O lekh 101

(1) Andro gav o zaačhade šeraľinen korkore.

(2) Andro bareder kompetentno thaneskero kotor, kaj hin o šeraľipen, keren šeralen ča o zaačhade.

(3) Thaneskere kotora, kaj hin o šeraľipen, hine ajse korporaciji, save šaj ľikeren peskero majetkos u chulajinen le lovenca.

(4) O them šaj phenel le thaneskere kotorenge so te keren ča akor, te kamel te sajinel o zakonos, u ča avka, sar phenel o zakonos.

Manušengero jekhetaňiben
(so hin zabešte andre gava/kraji).

KRAJINSKI
SAVINJSKOZELENJAVSKI
ZAGOVARNIŠKI
ZAVOD

O lekh 102

(1) Te pes volinel o džene andro zaačhavibena, sako del garudes peskero hangos, u oda hin savoredženengero, čačikano the prosto čačipen kijo avrikidipen.

(2) Zaačhavibnaskero volebno kotor ľikerel štar berš. O avrikidipen andro zaačhavibena pes kerel andre peršo calo kurko andro čhon oktobris oda berš, andre savo hin oka volebno kotor andro agor.

(3) Aver kampľipena sar pes kerel buťi le volebno čačipnaha, sar pes kerel o avrikidipen, kana o volebno kotor mek nane andro agor, sar pes organizinel o avrikidipen u sar pes kerel o sudno avrirodkeriben, oda phenel o zakonos.

RYCHLÉ ŠÍPY
BKP!

O lekh 103

Čalado ←——— *Kijo dives 1. 1. 2000.*
Phenelas: „Pal oda, sar te vičinel
o bareder kompetentno thaneskero kotor,
kaj hin o šeraľipen, rozkerinen leskere
zaačhade.“

e ilustracija čaladi

O lekh 104

(1) Oda, save buťa šaj o zaačhavibena keren, phenel ča o zakonos.

(2) Le gaveskero zaačhaviben rozkerinel pal le šeraľipnaskere phučibena the buťa, te len o zakonos na diňa le baredere kompetentne thaneskere kotoreskere, kaj hin o šeraľipen.

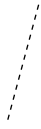
(3) O zaačhavibena, kana keren avri lengere buťa, šaj den avri o ľila, save musaj sako dženo te šunel.

O zakonos č. 128/2000 Sb., pal o gava; o zakonos č. 129/2000 Sb., pal o kraji; o zakonos č. 131/2000 Sb., pal o anglutno foros, e Praha.

ODA MUŠINEN TE
SKROLINEL TELE...

O lekh 105

O organa tel le themeskero šeraľipen šaj keren avri o themutno šeraľipen ča akor, te oda phenel o zakonos.

Oda hin feder (phenas sar den avri le themutneskere preukazi), o them ale mušinel te del pr'oda le thaneskere šeraľipnen o love.

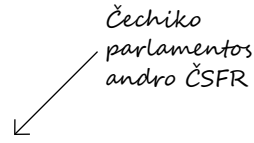

VÝDEJ
O.P.

Ochtoto šero

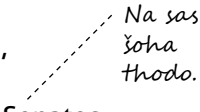
Aktualna the agorutne paragrafi

O lekh 106

(1) Ďiveseste, kana ačhel kadi Ustava, e Čechiko narodno rada pes ačhel la Poslanecka sňemovňake the lakero volebno kotor ľikerel dži andro šovto junis 1996.

(2) Dži akor, kim na avla avrikidno nevo Senatos, avka, sar pes phenel andre Ustava, kerel leskere funkciji O džiakorutno Senatos. Sar pes thovel O džiakorutno Senatos, oda phenel la ustavakero zakonos. Dži akor kana o zakonos ačhela te poťinel, kerel le senatoskere funkciji e Poslanecko sňemovňa.

(3) La poslanecka sňemovňa našťi rozmukhen, kana kerel le senatoskeri funkcija, sar pes phenel andro kotor 2.

(4) Kim nane o zakoni pal oda, sar te ľikeren o komori andre peskeri buťi o protokolis, ta o komori ľikeren o protokolis sar phenel e Čechiko narodno rada.

TA KAJ DŽAN,
GREENHORNONA?
ANDRE SŇEMOVŇA ABO
ANDRO SENATOS?
E
SŇEMOVŇA
O
SENATOS
ČERK
ČERK

O lekh 107

Až andro novembris 1996.

(1) O zakonos pal o avrikidipen andro Senatos phenel, sar pen kije peršo avrikidipen andro Senatos rozulavena o senatori pre trin grupi; andre jekh avela o volebno kotor pro duj berš, andre aver pro štar berš.

(2) O zabešiben andro Senatos vičinel avri la republikakero prezidentos avka, kaj te avel tel tranda ďives pal o avrikidipen; sar oda na kerela, o zabešiben avla tranda ďives pal o avrikidipen.

1.SENATO

O lekh 108

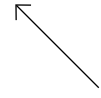
Le Klausoskeri vlada ČR andre ČSFR.

Pre vlada ČR, savi sas vičinďi pal o avrikidipen andro 1992 u savi kerelas peskeri funkcija dži o ďives, kana ačhela te poťinel e Ustava, pes dikhel sar pre vlada, savi sas vičinďi avka, sar pes phenel andre Ustava.

PF 1993

O lekh 109

Dži oda, kana o themutno zaačhaviben avla thodo, kerel avri leskere funkciji e čechiko prokuratura.

Vareso sar o themutno zaačhaviben, ale mek angle leste.

Čerinas!

O lekh 110

Tel 31. decembris 1993 sas andro sudno sistemos tiš
le maribnaskere sudi.

Кукu Кukи Кukи
31

O lekh 111

Andre ČSFR
dži o berš 1993.

soudce jmenované podle Ústavy České republiky.
Pro sudca andre savore sudi andre Čechiko republika,
so kerenas sar sudca ďiveseste, kana kadi Ustava chudľa
te poťinel, pes dikhel sar pro sudca, so sas vičinde sar
pes phenel andre čechiko Ustava.

ČSFR
ČR

O lekh 112

(1) Andre la ustavakero žužipen andre Čechiko republika hin kadi Ustava, O ľil primarne čačipnenca the phundravipnenca, la ustavakere zakoni, so sas ile avka, sar pes phenel andre kadi Ustava the la ustavakere zakoni, so iľa Narodní shromáždění Československé republiky, o *Federalní shromáždění Československé socialistické republiky* u Čechiko narodno rada, save phenel vareso pal o čechika themutna agora the la ustavakere zakoni, so iľa Čechiko narodno rada pal 6. junis 1992.

(2) Čalavel pes e džiakorutňi Ustava, la ustavakero zakonos pal e Čechiko-slovačiko federacija, la ustavakere zakoni, so len čerinenas the prithovenas the la ustavakero zakonos č. 67/1990 Sb., pal le themeskere simboli andre Čechiko republika, so iľa Čechiko narodno rada.

(3) Aver ustavakere zakoni, so poťinenas pro čechiko than dži o ďives, kana kadi Ustava chudela te poťinen, hin čače zakoni.

AVKA, U HIN
ADAJ O ŽUŽIPEN,
CHVALA DEVLESKE.
USTAVA
O LIL
USTAVAKERE ZAKONE
USTAVAKERE ZAKONI2
USTAVAKERE ZAKONI ČINR

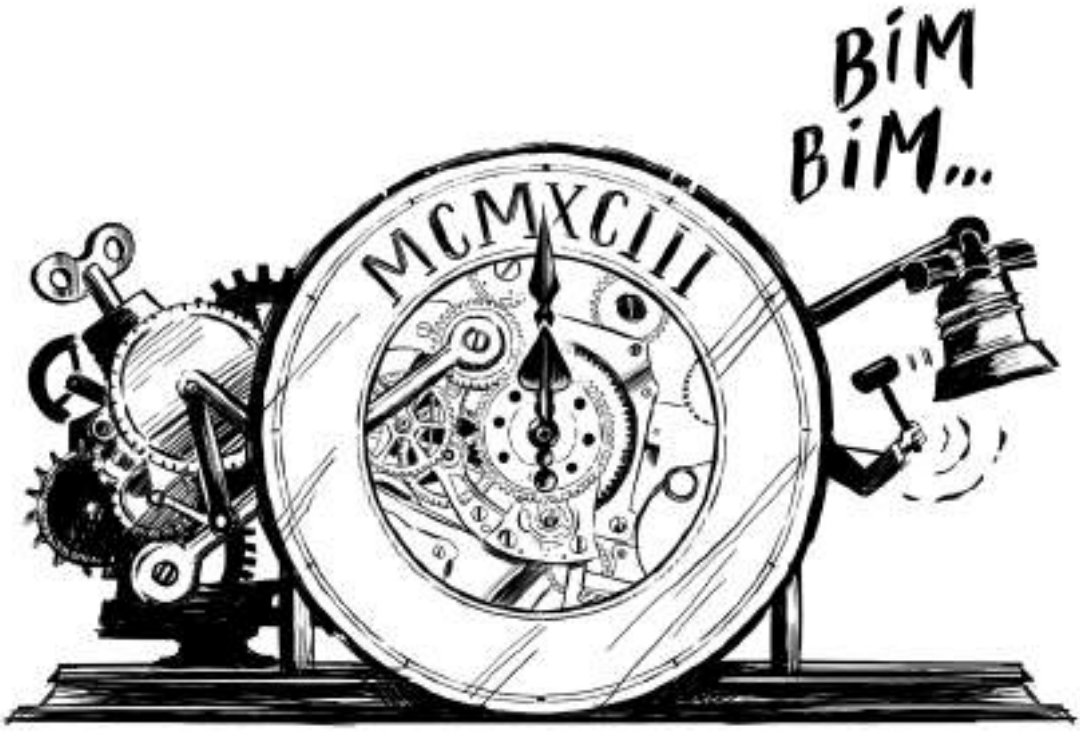
O lekh 113

Kadi Ustava chudel te poťinel ďiveseste 1. januaris 1993.

Uhde peskere vasteha ---------- Milan Uhde – o čhibalo andre Čechiko narodno rada.

Klaus peskere vasteha ---------- O Václav Klaus – la vladakero čhibalo.

Le prezidentoskero podpisos adaj nane – O Václav Havel diňa 20. 7. 1992 e demisija sar o protestos mujal oda, hoj pes e ČSFR rozpejľa.

BIM
BIM...
MCMXCIII

O L'il primarne čačipnenca the phundravipnenca

O L'il primarne čačipnenca the phundravipnenca
(so hin andre)

E PREAMBUĽA		s. 250–251
PERŠO ŠERO: SO HIN DINO ANDRO FUNDAMENTOS	l. 1–4	s. 253–261
DUJTO ŠERO: LE MANUŠENGERE ČAČIPENA THE PRIMARNA PHUNDRAVIPENA	l. 5–23	s. 263–301
Manušengere primarna čačipena the phundravipena	l. 5–16	s. 264–287
Politicka čačipena	l. 17–23	s. 288–301
TRITO ŠERO: LE MANUŠENGERE ČAČIPENA VAŠ NACIJENGERE THE ETNICKA ČINEDERIPENA	l. 24–25	s. 303–307
ŠTARTO ŠERO: CHULAJIPNASKERE, SOCIJALNA THE KULTURNA ČAČIPENA	l. 26–35	s. 309–329
Chulajipnaskere čačipena	l. 26–29	s. 310–317
Socialna čačipena	l. 30–32	s. 318–323
Kulturna čačipena	l. 33–35	s. 324–329

PANDŽTO ŠERO:
O ČAČIPEN VAŠ O SUDNO THE AVER
ČAČIPNASKERO ARAKHIPEN l. 36–40 s. 331–341

Sudno arakhipen l. 36–38 s. 332–337
Trestno avrirodkeriben l. 39–40 s. 338–341

ŠOVTO ŠERO:
JEKHETANE PARAGRAFI l. 41–44 s. 343–351

Kana pes našťi dovičinen o čačipena l. 41 s. 344–345
O Ľil the e ČSFR l. 42–43 s. 346–349
Save profesijen nane savore čačipena l. 44 s. 350–351

Čechiko parlamentos andro berš 1992.

Savore čhibale andre Čechiko narodno rada priačhile pre kada:

Savore čhibale andre Čechiko narodno rada vičinen avri o ĽIL PRIMARNE ČAČIPNENCA THE PHUNDRAVIPNENCA, sar kotor la ustavakere žužipnaske andre Čechiko republika.

Uhde peskere vasteha

O čhibalo andre ČNR.

O Ľil primarne čačipnenca the phundravipnenca

O federalno parlamentos andre ČSFR. E Čechiko republika preiľa O Ľil, sar sas irimen akor andre federacija. Akorestar sas O Ľil visardo ča duvar (andro berša 1998 u 2021).

O čačipena, save hin sakones „ča" vaš oda, hoj hin o manuš. O them len našťi manušes del, či lestar lel, kampel leske ča len te arakhel (šaj phenas o čačipen vaš o paťivalo dživipen).

O *Federální shromáždění* pro fundamentos, so diňa e Čechiko narodno rada the e Slovačiko narodno rada, džanel, hoj le manušengere čačipena, so chudňam le uľipnaha, aňi le themutnengere čačipena našťi našaven, the hoj o zakonos hin upral savoro, lel pre goďi e tradicija pal o paťivalo moralno dživipen predal savore manuša the e demokraticka tradiciji the o tradiciji, kaj amare naroden hin pengero šeraľipen, le leperipnaha pre bibachtale ďivesa, kana le manušegere čačipena the primarne phundravipena andre amaro them sas tele marde, paťal, kaj oda čačipena arakhaha jekhetane savore svobodna narodenca, lel pre goďi o čačipen vaš oda, kaj o čechiko narodos šaj korkoro phenel o lav pal peste u hin les o čačipen vaš peskero phundrado drom, lel pre goďi, hoj pal amende avena neve generaciji pre kadi phuv, the hoj amenge tiš kampel pr'oda te gondoľinel the kamel lačha voďaha, hoj e Čechiko the e Slovačiko federativno republika paťivaha ačhela maškar ole thema, so ole lačhipena dikhen, priačhile pre kada Ľil primarne čačipnenca the phundravipnenca:

O them kerel o zakoni, ale mušinel len tiš te ľikerel.

O čačipena, save chudňam avka, hoj sam andre ČR themutne (phenas o čačipen vaš o avrikidipen).

LIL
PRIM

Peršo šero

So hin dino andro fundamentos

O lekh 1

Našťi len ňikas dinaven abo len zaačhaven.

Savore dženen hin o phundravipen, jekh paťiv the jekh čačipen. Pre primarna čačipena the phundravipena hin savore manušen jekh zoralo čačipen, na den pen ňikaske te lel, na perel pre lende ňisavo časos u na den pen te lel pale.

Biagorutne, šoha na preperena.

Našťi len den avre dženes abo bikenen.

O lekh 2

(1) O them hin thodo pro demokraticka goďa
u našťi sphandľol ča jekha ideologijaha,
aňi le nabožensko paťavibnaha abo khangeripnaha.

O them hin sphandlo ča la demokracijaha, pal aver (o kapitalismos, o socialismos, o liberalismos the avka) pen maškar pende maren vaš e politika.

Le ateismoha tiš na.

(2) E themutňi zor šaj mangas ča avka the akor,
sar phenel o zakonos.

(3) Sako šaj kerel, so nane andro zakonos zaphendo,
the ňiko našťi ňikas ispidel andre varesoste,
so o zakonos na phenel.

EKO
SOC
KOM
KON-
ZERV.
FEMIN
NÁR

O lekh 3

(1) Primarna čačipena the phundravipena hin zorales dine vaš sakoneste, na dikhel pes pr'oda, či hin e džuvľi abo murš, pre leskera cipakeri farba, pre rasa, čhib, khangeripen, leskero politicko abo aver goďi, pr'oda, či avel andal aver narodno abo socialno grupa, či avel andal o nacionalno abo etnicko činederipen, či hin les o barvaľipen, abo na, savi hin leskeri famiľija the leskeri fajta abo aver ajse veci.

E diskriminacija hin zaphendi.

E nacija na avel fajtatar, sako šaj phenel, ke savi priperel.

(2) Sako šaj korkoro phenel, ke savi nacija priperel. Hin zaphendo mijel sar varekas te del e goďi abo te ispidel varekas kij'oda, hoj ačhela bi nacijakero.

(3) Ňikaske naštï ňič avľol olestar, hoj mangel chočso, so hin leskero primarno čačipen abo phundravipen.

O lekh 4

(1) Savore kampľišagi šaj mangas ča avka the akor, sar phenel o zakonos, the avka, kaj te arakhas o primarna čačipena the phundravipena.

(2) Le primarne čačipnen the phundravipnen hin o agora, save šaj visarel ča o zakonos the ča avka, sar phenel o Ľil primarne čačipnenca the phundravipnenca (durederča „o Ľil").

(3) O zakonna obmedzipena vaš o primarna čačipena the phundravipena perdal sakoneste hin jekh, the oda mindig, kana hin jekh podminki.

(4) Kana keras buťi le primarne čačipnengere the phundravipnengere agorenca, musaj dikhas so hin angluno, u savi chasna olestar ela. Ole agora musaj sogaľinen ča kije goďa, kije save sas thode.

Našťi len obmedzinas až avka, hoj lendar na ačhela ňić.

Dujto šero

Le manušengere čačipena
the primarna phundravipena

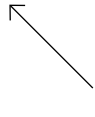

Peršo kotor

Manušengere primarna čačipena the phundravipena

O lekh 5

Sakones šaj jel o čačipena.

Sako šaj džanas te likerel amare čačipena.

O lekh 6

(1) Sakones hin o čačipen vaš o dživipen. Le manušeskero dživipen kampel te arakhel imar anglo uľipen.

(2) Ňikastar našťi o dživipen len.

Avka hin tiš andre calo EU – avrether (andre Čina, o USA, o Iranis the aver) mek murdaren le odsudzimen dženen.

(3) O trestos, hoj le manušes murdaren, pes na del te del.

(4) Te varekas vareko murdarel akor, kana arakhel peskero dživipen, abo avre manušeskero dživipen, ta akor oda nane mujal o zakonos. O čačipen te arakhel peskero dživipen, abo avre manušeskero dživipen la zbraňaha hin zorales dino andro zakonos.

Phenas akor, kana pre policija vareko ľivinel.

Kijathodo andro berš 2021, kana EU kamelas te čerinel oda, kana u sar šaj le manušen jel le naperibnaskere the poloautomaticka ľivinďa.

O lekh 7

Manušengeri fizicko integrita – phenas te o chirurgos kerel vareso bi pacientoskero priačhiben.

(1) Le manušeskeri integrita hin zorales diňi. Šaj avel čerimen ča akor, te oda phenel o zakonos.

(2) Našťi ňikas katinen the o tresti aňi o šeraľipen našťi te jel džungalo, bimanušno abo ajso, hoj varekas te marel tele.

Oda poťinel tiš vaš le phučkeribnaskere praktiki, sar waterboarding abo te varekas na den te sovel abo aver.

O lekh 8

Sar čirla, kana sas o rabšagos vaš o kamišagi abo e bertena vaš o džene le kamišagenca.

(1) Sakones hin zorales dino leskero phundravipen.

(2) Našťi ňikas len palal abo leske odlen o phundravipen, ča akor, kana oda phenel o zakonos. Ňikastar našťi odlen o phundravipen ča vaš oda, hoj našťi del pale peskero adošagos.

(3) Kana hin pre varekas thodo o došaľipen abo vareko phenel pre leste, hoj hin došalo, šaj ole dženes astaren ča avka the akor, sar phenel o zakonos. Astarde dženes mušinen takoj te phenel, soske sas astardo, mušinen te kerel o phučkeriben u tel 48 ori vaj les te premukhel abo les te del pro sudos. O sudcos mušinel te kerel o phučkeriben u tel 24 ori kerel o rozginďipen pal e vazba abo les te premukhel.

Peršes oda sas 24 ori, visardo andro berš 1998.

E vazba nane aňi e bertena aňi o trestos. Oda pes kerel sig, vaš oda, hoj ňiko našťi musarel le švedken, denašel het abo džal dureder andro trestno keriben.

(4) Phandel ajse dženes šaj ča, te o sudcos del o parančolišagos the irinel andre soste. O phandlo dženo mušinel te jel ilo pro sudos tel 24 ori. O sudcos mušinel te kerel o phučkeriben u tel 24 ori kerel o rozginďipen pal e vazba abo les te premukhel.

(5) Ňikas našťi len andre vazba ča akor the pro časos, sar phenel o zakonos.

O zakonos č. 141/1961 Sb., o trestno porjadkos.

(6) Kana šaj varekas astaren andre ustavno nasvaľibnaskero sajipen bije leskero priačhiben, oda phenel o zakonos. Kada keriben mušinen te vičinel pro sudos, savo pal oda kerel o rozginďipen tel 7 ďives.

24
48

O lekh 9

(1) Ňiko našťi ňikas ispidel andre buťi abo sogaľišaga, kana len oda manuš na kamel te kerel.

(2) O kotor 1 na poťinel, kana hin oda:
a) buťa, so keren o džene phandle andre bertena, kana len hin odilo phundravipen, abo o džene, so keren aver trestos vaše, sar phenel o zakonos, ←
b) o slugadžipen abo aver sogaľišagos vaš o slugadžipen, sar phenel o zakonos,
c) o sogaľišagos, savo kampel te kerel, kana aven o prirodna katastrofi, o zdemavibena abo aver bibacht, savo daravel o dživipena, o sasťipen abo baro majetkos, sar phenel o zakonos,
d) so mangel o zakonos, te kampel te arakhel o dživipen, sasťipen abo avre dženengere čačipena.

O zakonos č. 169/1999 Sb., pal oda, kana le manušes phanden andre bertena.

O lekh 10

Sakones hin o čačipen vaš oda, te nane tele mardo leskero manušiben, te nane čhinďi leskeri paťiv, leskero lačho nav the te arakhen leskero lačho nav.

(2) Sakones hin o čačipen vaš o arakhipen angle bičačipnengere naperibena mujal leskero sukromno the famiľijakero dživipen.

(3) Sakones hin o čačipen vaš o arakhipen angl'oda, te vareko pal leste bičačipneha kidel abo sikhavel avre manušenge leskere informaciji, skidel len abo aver.

Vaš oda kampel pro internetos o priačhiben le cookienca abo la personalizacijaha kana džal pal o reklami pro internetos.

O lekh 11

O zakonos arakhel sar le dženeskero majetkos, tiš la firmakero, le gaveskero abo le themeskero majetkos.

(1) Sakones hin o čačipen vaš oda, kaj les hin o majetkos. O vlastňicko čačipen hin jekh u hin les jekh arakhipen vaš savore vlastňika. O džajstripen hin zorales dino.

(2) O zakonos phenel, savo majetkos, so les kampel vaš o nipos, te bararas themutno chulajipen the vaš oda, so hin angluno vaš savore manuša, šaj ľikerel ča o them, o gava abo o pravňicka džene, so bešen andre Čechiko the Slovačiko Federativno republika.

Phenas pal o barvalïpen tel e phuv.

(3) Te varekas vareso hin, oda nane ča avka. Ňiko našťi peskero barvaľipen bichasňarel mujal avre dženengere čačipena abo mujal savoredženengere zaujmi, saven arakhel o zakonos. O vlastňika našťi musarel le manušengero sasťipen, la priroda the amaro phuv buter, sar phenel o zakonos.

(4) Lel varekastar o majetkos, abo čerinel leskero čačipen pro majetkos šaj ča akor, te oda kampel predal savore manuša, u ča avka, sar phenel o zakonos u tiš vaše kampel te del o love.

(5) O taksi the aver poťiňibena pen šaj mangen ča pre le zakonoskero fundamentos.

Kada kotor vakerel pal oda, hoj amen na sam ča jekhore džene pro svetos, ale sam o nipos – phenas o vlastňikos, so les hin o veš, ta musaj avre dženen andr'oda veš te mukhel, abo kana varekas hin e kulturno pamjatka, jov pal late mušinel te bajinel.

O lekh 12

(1) Manušeskero kher hin ča leskero. Ňiko našťi džal andre te les o manuš so odoj bešel na mukhel andre.

(2) Te rodel vareso andre le manušengero kher pes del ča akor, te džal pal trestno rodkeriben, u ča le ľileha, savo del o sudcas, kaj hin irimen soske oda keren. Sar pes oda kerel phenel o zakonos.

Oda šaj hin te džal pal bari jag andro kher.

(3) Te džal le manušenge andro kher pes del akor, te oda phenel o zakonos, oda hin maškar demokraticko nipos akor, te kampel te arakhel le manušengero dživipen, abo o sasťipen, te zaačhel avre manušengere čačipena the o phudravipena, abo te kampel te arakhel le manušen the o porjadkos, akor oda šaj keras, u mek te džal pal varesoste, so kampel pre samanušengeri šeraľipen.

O lekh 13

Ňiko našťi phudravel abo genel avre manušengere ľila,
abo aver irišaga the so peske manuš irinďa, či hine garude
ke leste, abo len bičhavel la poštaha, či len bičhavel avresar,
oda pes del te kerel ča akor, te oda phenel o zakonos.
Tiš perel tel o zakonos te vareko vakerel andro telefonos,
del o telegramos, abo del hiros kajse technologijenca.

The te oda avka na dičhol avri,
o technologija sar hin o telegrafos
hin phenas tiš o e-mailos.

GARUDO

O lekh 14

(1) Phundrado phiriben kana u kaj manuš kamel hin zorales dino.

(2) Sako jekh dženo, so les hin o čačipen te bešel andre Čechiko the Slovačiko Federativno republika, šaj phundraďa goďaha džal the andre aver them.

(3) Kala phundravipena šaj lel tele o zakonos, te kampel te arakhel o them, te ľikerel o porjadkos andro them, te sajinel le manušengero sasťipen, abo te kampel te arakhel avre manušengere čačipena the o phundravipen u pre varesave kotora andro them tiš sar kampel te arakhel e priroda.

(4) Sa manušen hin o čačipen, te aven andre Čechiko the Slovačiko Federativno republľika. Themutne manušes naštï traden andal leskero them.

(5) Le manušes, savo nane themutno šaj čhiven avri ča akor, te oda phenel o zakonos.

Oda hin e reakcija pre oda, kana varekana le manušen bičhavenas andre emigracija.

O lekh 15

Kada hin ča le manušeskeri sfera,
kaj leske o them našťi phenel,
so te kerel.

(1) Phundraďi goďi andre le manušeskero žužo voďi u nabožensko paťaviben abo khangeripen hin zorales diňi. Sakones hin o čačipen te kidel peske avri andre soste paťala, abo či na kamel te paťal ňisave devles abo khangeripen.

(2) Phundraďi goďi te džal pal expertno avrirodkeriben the artikaňi tvorba hin zorales dino.

(3) Ňikas našťi ňiko ispidel andro slugadžiko šogaľišagos, te leskero žužo voďi the leskero nabožensko paťaviben abo khangeripen oda na domukhen. Savoro pal oda hin andro zakonos.

O lekh 16

(1) Sakones hin o čačipen vaš oda, hoj del anglal peskero khangeripen abo paťaviben vaj korkoro abo jekhetane avre manušenca, khere abo pre le savoredženengere jakha, pre omša abo aver svato služba, perdal aver duchovno abo svato keriben abo sikhľipen.

Keren korkore lengere reguľi u o them našťi phenel, sar oda te kerel – dikh phenas o kanonicko čačipen –, mušinen aľe te šunel o zakoni avka, sar aver džene.

(2) O khangeripena the o naboženska jekhetaňibena keren korkore pengero šeraľipen, anglutnes thoven pengere organa, thoven pengere duchovna manušen the reholňicko the aver khangeripnaskere inštituciji u na peren tel le themeskero šeraľipen. ---------- *E „odluka" – o khangeripena na peren tel o them.*

(3) O zakonos phenel, sar the kana pes pro le themeskere školi sikhavel o naboženstvo sikhaviben.

(4) O zakonos šaj čerinel kala čačipena, te oda kampel perdal o nipi, ko dikhel andre demokracija, vaš oda, kaj te arakhas savoredženengero arakhipen the porjadkos, sasťipen the paťiv abo avre dženengere čačipena the phundravipena.

Dujto kotor

Politicka čačipena

O lekh 17

Sakones hin o čačipen te mangel o informaciji le themestar, le gavendar, le krajendar the le themeskere firmendar.

(1) O phundravipen adnr'oda, sar pes o manuš del anglal the o čačipen vaš o informaciji hin zorales dino.

(2) Sakones hin o čačipen te del pes anglal vaš o lava, iriňipen, tiskos, kipi abo aver drom, the sar ko kamel te rodkerel, lel the del avre dženen o ideji the informaciji, u oda poťinel the avri amare themeskere agorendar.

(3) E cenzura hin zaphenďi.

Tradično definicija: kana kampelas le themeskero priačhiben te vareko kamelas te del anglal peskeri godi.

Te o firmy čerinen , so šaj o manuša phenen (phenas o Facebook, o X the aver) oda nane e cenzura.

(4) O zakonos šaj čerinel o phundravipen adnr'oda, sar pes o manuš del anglal, te oda kampel perdal o nipi andre demokracija, vaš oda, kaj te arakhas savoredženengere čačipena the phundravipena, le themeskero arakhipen, savoredženengero arakhipen, savoredženengero sasťipen the paťiv.

(5) Le themeskere organa the o organa tel le thaneskero šeraľipen mušinen te del avri o informaciji, sar keren buťi. Sar oda te keren phenel o zakonos.

O zakonos č. 106/1999 Sb., pal o čačipen pr'o informaciji.

ま!ゆて
ゆてれぶの!

O lekh 18

(1) O čačipen vaš o peticiji hin zorales dino; sakones hin o čačipen te džal pal savoredženengero abo aver jekhetano zaujmos korkoro abo avre dženenca te visarel pes pre le themeskere organa the o organa tel le thaneskero šeraľipen le mangavipnenca, prithovibnenca the phukavibnenca.

O them, o gava the o kraji musaj pal e peticija vakeren, ale na mušinen la te šunel.

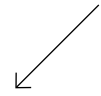
(2) E peticija našťi čalavel o sudi avka, hoj bi na sas korkore.

(3) O peticiji našťi phenen vareso mujal o primarna čačipena the phundravipena, save hin zorales dine andro Ľil.

O lekh 19

Savoredženeskere skidľipena – phenas e demonštracija, o happeningos the aver.

(1) O čačipen vaš oda, hoj pen o džene sdžan te na keren ňisavi bibacht hin zorales dino.

(2) O zakonos šaj čerinel kada čačipen, kana o skidľipen hin pre le savoredženengero than, te oda kampel maškar o nipi andre demokracija, vaš oda, kaj te arakhas savoredženengero arakhipen the porjadkos, sasťipen the paťiv abo vaš le themeskero arakhipen. Pro skidľipen na kampel le šeraľipnaskere organoskero priačhiben.

O PHUNDRAV

O lekh 20

(1) O čačipen vaš oda, hoj pen o džene šaj sdžan, hin zorales dino. Sakones hin o čačipen te sdžal pes avre manušenca andre spolki, jekhetaňibena abo aver organizaciji avka, sar kamen.

(2) Le themutnen hin tiš o čačipen te kerel politicka seri the politicka inicijativi kaj pen šaj sdžan.

(3) Ča o zakonos šaj čerinel kala čačipena, te oda kampel maškar o nipi andre demokracija, vaš oda, kaj te arakhas savoredženengero arakhipen the porjadkos, sar prevencija mujal o trestno ľikeriben abo vaš avre dženengere čačipena the phundravipena.

(4) O politicka seri the o politicka inicijativi hin odčhinde le themestar.

E INICIJATIVA VAŠ LE
SUKULENTENGERE ČAČIPENA

O lekh 21

(1) Le themutnen hin o čačipen vaš lengero kotor andre le savoredženengero šeraľipen, u oda šaj jel vaj proste dromeha abo perdal svobodno avrikidipen, kana kiden avri pengere zaačhade.

O referendumos.

(2) O avrikidipen musaj te jel pale the pale akor, sar hin o avrikidipnaskero časos, savo hin andro zakonos.

Sako šaj kidel avri, te pre leste perel so kampel le zakonestar (phenas o themutňipen, abo o berša).

Sakones hin jekh hangos u sako hangos hin angluno.

(3) O avrikidipnaskero čačipen hin predal sakoneste jekh u o manuša den garudes pengero hangos. Sar pes kerel avri o avrikidipnaskero čačipen, phenel o zakonos.

(4) Predal savore manuša hin jekh reguľi pre oda te hin avrikidle, abo te keren aver funkciji predal savore manuša. Právo kandidovat.

O čačipen vaš e kandidatura.

Šaj phenas o funkcija sar sudcos, o uradňikos.

O lekh 22

Oda, sar hin o čačipena the o phundravipena irimen the oda, sar pes lenca kerel buťi, mušinel te garantinel phundrado drom vaš e politicko suťaž andre demokracija.

a
§
b

O lekh 23

Le manušen hin o čačipen te džal mujal sakoneste, ko na ľikerel o demokraticko porjadkos te džal pal le manušengere čačipena u primarne phudravipena, sar hin andro Ľil, te la ustavekere organa našťi keren peskeri buťi the oda, so phenel o zakonos, pes na del te kerel.

Te arakhel e demokracija the le manušengere čačipena musaj o them (o sudi, e policija the aver) – te o them oda našťi kerel, abo na kamel te kerel, ta akor oda šaj keren o manuša.

Trito šero

Le manušengere čačipena vaš nacijengere the etnicka činederipena

O lekh 24

Te hin le manušes chočsavi nacija abo perel andre varesavi etnicko minorita, ta oda lestar na lel ňisave čačipena.

Avka sar upreder.

O themutno manuš andre ČR, savo phenel kaj les hin aver nacija sar čechiko.

O lekh 25

(1) Le manušenge save peren andre nacijakere abo etnicka minoriti hin zorales dine lengere čačipena pro uprehazdľipen, pre kultura, o čačipen te kidel u te den dureder o informaciji andre lengeri čhib u te kerel o sgejľipena andre nacijengere jekhetaňibena. U mek buter hin andro zakonos.

O zakonos č. 273/2001 Sb., pal o čačipena maškar nacijengere minoriti.

(2) Le manušenge save peren andre nacijengere či etnicka minoriti hin zorales dino tiš

a) o čačipen pro sikhaďipen andre lengeri čhib,
b) o čačipen te šaj vakeren peskera čhibaha pro uradi,
c) o čačipen te del peskeri goďi, te džal pal nacijengere či etnicka minoriti.

Šaj oda hin e ,,Rada vlády pro národností menšiny'', abo o vibora predal nacijengere minoriti andro gava the themeskere kotora (nekhbuter oda hin o vibora la polsko nacijaha andro Moravskoslezsko krajis).

BABUNIA...
LEWANDOWSKI
9
POLSKA
HIP HOP
POLSKA

Štarto šero

Chulajipnaskere, socijalna the kulturna čačipena

O lekh 26

(1) Sakones hin o čačipen pre oda, savi buťi kamel te kerel u sar pes upre kisitinela, u tiš o čačipen te kerel varesave podňiki abo aver chulajipen.

(2) O zakonos šaj phenel sar kampel te kerel, abo so kana kampel te čerinel vareso, andre varesave buťa abo aktiviti.

(3) Sakones hin o čačipen te zarodel o love la buťaha. Te manuš našťi kerel e buťi u nane vaš oda došalo, ta o them les del varesave love; sar oda paľis hin phenel o zakonos.

Sar sas o komunismos, ta sako musaj phirelas andre buťi, akana oda hin čačipen pre buťi.

(4) O zakonos šaj čerinel e buťi predal avre themengere manuša.

O lekh 27

(1) Sakones hin o čačipen te kerel avre manušenca o jekhetaňiben, sar kampel, te arakhel jekhetane chulajipnaskere the socijalna interesa.

(2) O odborova organizaciji na peren tel o them. O them našťi phenel, keci kajse organizaciji šaj hin, u tiš našťi kerel vareso feder vaš o varesave lendar andro podňikos abo andre le chulajipnaskero kotor.

(3) O aktiviti andro odborova organizaciji u o aktiviti andre aver sgejľipena, save kamen te arakhel le chulajipnaskere the socijalna interesa, šaj čerinel o zakonos, te oda kampel predal o manuša andre demokracija, sar kampel te arakhel o them, o porjadkos andro them, abo le manušengere čačipena the o phundravipena.

(4) O čačipen pro štrajkos hin zorales dino te pes ľikerel o zakonos, andro štrajkos našťi džan o sudca, o prokuratora, o profesijonalna slugadža u o manuša andre le arakhipnengere sbori.

Le themeskere zaačhade.

OŠTRAJKOS

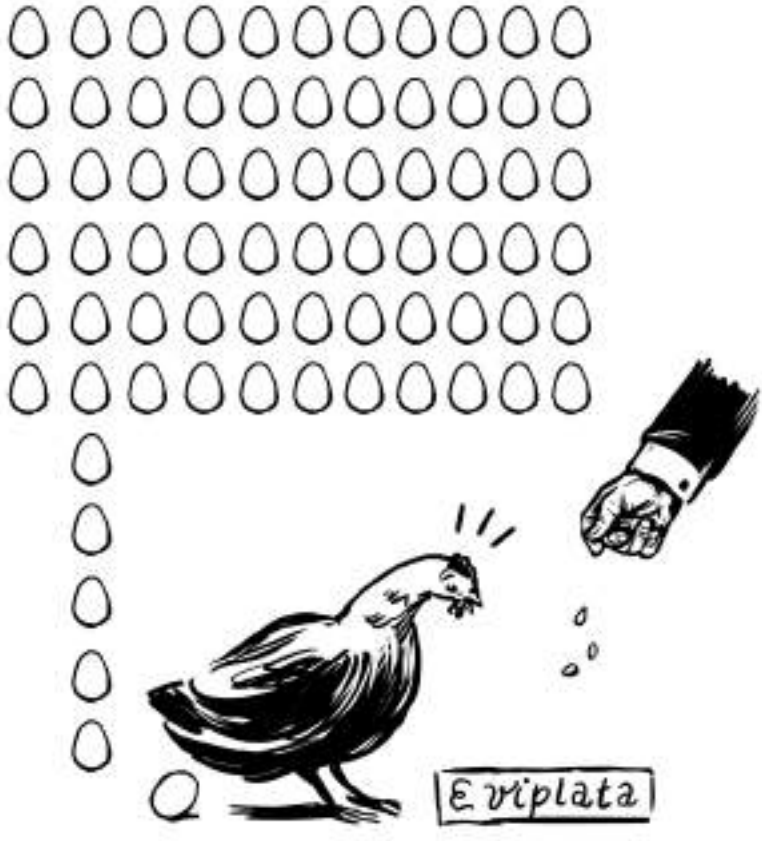
O lekh 28

O them phenel keci nekhfrimeder kampel vaš e buťi te poťinel, oda hin nekhčepeder love vaš e buťi.

Te chuden o manuša buter love paľis kamen o odbori andro kolektivno dovakeriben le firmenca, save len le manušen andre buťi.

Te phiren o manuša andre buťi, hin len o čačipen te chuden o čačale love vaše, u te hin savoro sar kampel, te šaj keren e buťi. Savoro, so mek kampel, phenel o zakonos.

O zakonos č. 262/2006 Sb., o zakoni pal e buťi.

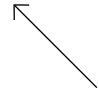

Eviplata

O lekh 29

(1) O džuvľijen, le ternen the le manušen save nane saste, hin o čačipen pre feder arakhiben te džal pal o sasťipen andre buťi u pre aver špecijalne kampľipena.

(2) Le ternen the nasvale manušen, save keren buťi, hin o čačipen pre špecijalno zaačhiben andro buťi the kana pen pr'oda kisitinen.

(3) Savoro, so mek kampel, phenel o zakonos.

O zakonos č. 262/2006 Sb., o zakoni pal e buťi.

O lekh 30

Avka te šaj dživen paťivales – dikh manušikano čačipen pro paťivalo dživipen.

(1) Le manušen hin o čačipen pre lačho dživipen, sar hin phure, u te našťi phiren andre buťi, u tiš akor, te merel o manuš, savo pal lende bajinelas.

Šaj phenas pal o duchodos savo chuden o čhavore, te lenge merel o dad, abo e daj, abo so chudel manuš te leske merel e romňi, abo o rom.

(2) Sakones ko našťi zarodel o love u nane les pro dživipen, hin o čačipen te chudel le themestar e podpora, avka te les hin pro primarna kampľipena.

(3) Savoro, so mek kampel, phenel o zakonos.

Anglunes o zakonos ć.435/2004 Sb., pal e buťi, o zakonos ć. 11/2006 Sb., sar te sajinel le manušen andro čoripen, o zakonos ć. 155/1995 Sb., pal o dochodoskero pojisciňiben.

O lekh 31

O sasťipen hin le manušeskero čačipen, na o luxusis vaš barvale manuša.

Sakones hin o čačipen vaš o arakhipen vaš leskero sasťipen. Perdal savoredženengero poisciňiben hin le themutnen o čačipen vaš le sasťipnakero sajipen, savo hin hjaba, the vaš le sasťipnakere pomucki, u oda pes ačhel avka, sar phenel o zakonos.

O zakonos č. 48/1997 Sb., pal le savoredženengero pojisciňiben.

AA

O lekh 32

Pal oda, so sas o zakonos pal e famiľija beršestar 1964 čalado, o čačipen imar la famiľija na phenel, so hin e fameľija, phenel ča, hoj oda hin te hin o manuša veradune, dživen sar partnera, te oda hin vareko khatar e fameľija, abo džal pal e adopcija.

(1) E fameľija the oda, kana o džene hin dajake abo dadeske, hin tel le zakonoskero arakhipen. Aver arakhipen vaš o čhavore the vaš o terne džene hin zorales dino.

(2) La khabňa džuvľija hin garantimen aver sajipen, arakhipen andre buťi the ajse buťakere podminki, so kampen ajse džuvľijenge.

(3) Le čhajoren, so uľile veradune manušenge, hin jekh čačipena, sar le čhavoren, save uľile le dženenge, so nane veradune.

(4) Le dajen the le daden hin o čačipen te bararel pengere čhavoren; le čhavoren hin o čačipen, te len bararen lengere daja the dada. Kala čačipena šaj jel čerimen u le terneberšengere čhaven šaj len le dajatar the le dadestar ča le zakonoha the le ľileha pal o sudos.

(5) Le dajen the le daden, save bararen le čhaven, hin o čačipen vaš o šegetišagos le themestar.

(6) Sa, so mek kampel, phenel o zakonos.

FAMILY
PARK

O lekh 33

(1) Sakones hin o čačipen vaš o sikhaďipen. Te phirel andre škola kampel le čhavores ajci, sar phenel o zakonos. ---------- *O zakonos č. 561/2004 Sb., o zakonos pal o školi.*

(2) Le themutnen hin o čačipen vaš o zakladno sikhaďipen the o sikhaďipen pro maškarutne školi hjaba the avka, sar sako dženo džanel u savi kapacita hin andro them, tiš pro univerziti.

(3) Thovel aver školi sar themutne, the sikhavel pre lende, pes del ča avka, sar phenel o zakonos; pre ajse školi šaj poťinen vaš o sikhaďipen.

(4) Sar the kana hin le themutnen perdal o sikhaďipen o čačipen vaš o šegetišagos le themestar, oda phenel o zakonos.

O lekh 34

O zakonos č. 121/2000 Sb., o autorsko zakonos.

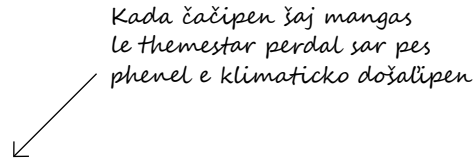
(1) O zakonos arakhel o čačipena vaš o kerďipena, so ačhiľa la kreativna voďakera buťatar.

O čačipena vaš oda, te varekas hin le voďakero barvalipen abo džanipen (o patenti, autorsko čačipena vaš o softwaris the aver).

(2) O zakonos phenel, kaj o kulturno barvaľipen hin predal savore manuša.

MA ČALAREN

O lekh 35

(2) Sakones hin o čačipen vaš lačho pašaľipen.

(2) Sakones hin o čačipen vaš o sigutne the kompletna informaciji pal o pašaľipnaskero stavos the prirodna zdroji.

(3) Andre praksija pengere čačipnenca, ňiko našťi varesar mosarel aňi čalavel o pašaľipen, prirodna zdroji, e biodiverzita the o kulturna pamjatki buter, sar phenel o zakonos.

Pandžto šero

O čačipen vaš o sudno the aver čačipnaskero arakhipen

O lekh 36

(1) Sako šaj mangel peskero čačipen avka, sar hin irimen, paš o korkoro the čačipnaskero sudos the andre varesave situaciji paš aver organos.

Phenas paš o rozhodcas te pes kerel o rozhodcovsko avvirodkeriben.

(2) Oda manuš, savo phenel, hoj leske sas čhindo o čačipen le savorendženengere šeraľipnastar, šaj mangel o sudos, te avrirodel, či oda sas zakonno, te o zakonos na phenel vareso aver. Sakovar pes aľe mušinel avka te avrirodel o rozginďipen pal o primarna čačipena the phundravipena, sar hin irinde andro Ľil.

Sar pes phenel le šeraľipnaskere sudi.

(3) Te o sudos, aver themeskero organos abo le šeraľipnaskero organos kerel e doš abo varesavo urados kerel e doš, hin sakones o čačipen te chudel pale oda, so perdal adi doš našad'a.

(4) Sar pes oda kerel the aver hin andro zakonos.

O lekh 37

(1) Sakones hin o čačipen te odphenel te vakerel, te bi oda šaj keravelas, hoj les lena palal, abo lena palal varekas leskera famiľijatar abo avre pašutnes.

Sar pes phenel „ex offo".

(2) Sakones hin o čačipen te chudel le čačipnaskero zaačhiben andro avrirodkeriben pro sudos, pre aver themeskero organos abo pre le šeraľipnaskero organos, u oda imar agorestar.

(3) Save manušen andro avrirodkeriben hin odoj jekh čačipena.

(4) Ko phenel, hoj na džanel le avrirodkeribnaskeri čhib, ole manušes hin o čačipen vaš varekaske, ko leske o lava prethovela andre leskeri čhib.

O lekh 38

Oda hin o sudcos, savo chudľa o pripados pal oda, kaj priperel o sudos (le šeraľipnaskero sudos andr'oda than, kaj kampel te pes kerela o sudno avrirodkeriben) the pal oda, sar phenen o reguľi, hoj varesave pripadi hin jekhe sudcoskere the aver hin avreskere (phenas te oda vareko podel stredone, ta oda džal ke sudkiňa Spravedlivá – e Čačivoďeskeri).

(1) Ňikas našťi odlen peskere zakonne sudcostar. Tel savo sudcos the savo sudos ko priperel, oda phenel o zakonos.

O zakonos č. 6/2002 Sb., pal o sudi the o sudca.

(2) Sakones hin o čačipen te leskeri kauzaha šaj dikhen u šunen savore manuša, avka sig, sar ča šaj, the jov šaj odoj te jel u šaj phenel peskero lav ke savore avrirodkerde džanibena. O manuša našťi odoj džan ča akor, kana oda phenel o zakonos.

O lekh 39

Savo keriben hin o trestno keriben the oda, savo trestos abo aver čeripena pro čačipena abo majetkos šaj vaš oleske aven, phenel ča o zakonos.

O lekh 40

Le bidošaľipnaskeri presumpcija.

(1) Ča o sudos rozkerinel pal e doš the pal o trestos vaš o trestna keribena.

(2) Pre sako manuš, so pes mujal leske kerel o trestno avrirodkeriben, pes dikhel sar te jel bidošakero, dži akor, kana o sudos na phenel, hoj hin došalo u kerel o rozginďipen.

(3) Te hin pre varesavo manuš thodo došaľipen, ole manušes hin o čačipen te peske lačhes kisitinel o argumenta, te šaj phenel savoro ko pripados, abo te oda phenel leskero zaačhado. Te o zakonos phenel, hoj les mušinel o zaačhado te jel, u oda manuš les na kidela avri, kidel les avri o sudos. O zakonos tiš phenel, kana hin ole manušes o čačipen vaš le zaačhadeskero šegetišagos hjaba.

O advokatos „ex offo".

(4) Te hin pre varesavo manuš thodo došaľipen, ole manušes hin o čačipen te odphenel te vakerel; oda čačipen lestar našťi šoha len.

(5) Ňikas našťi lel palal vaš o trestno keriben, vaš savo imar sas čačipnaha odsudzimen abo lestar sas o došaľipen ilo tele. Oda nane mujal varesavi specialno reguľa, sar phenel o zakonos.

Phenas o dovičiňiben abo te pes o avrirodkeriben pale phundravel.

(6) O keriben pes rodkerel avri the o trestos pes del pal o zakonos, savo poťinelas akor, so sas o keriben kerdo. Varesavo nevo zakonos pes šunel, ča te oda hin vaš o došalo manuš feder.

Šovto šero

Jekhetane paragrafi

Te sas ole zakoni čalade, našťi mangas, hoj sas čhindo o Ľil, ale ča o zakoni, save kala čačipena odirinen. Avka pes o them kamel te ratinel avri buter sudendar vaš le chuľajipnaskere, socialna the kulturna čačipena, save šaj avenas perdal o them but kuč.

O lekh 41

(1) O čačipena andro lekh 26, lekh 27 kotor 4, lekh 28 dži 31, lekh 32 kotor 1 the 3, lekh 33 the 35 andro Ľil šaj mangas ča avka, sar phenen o zakoni, so ole paragrafi dokazinen.

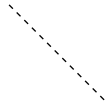
(2) Te o Ľil vakerel pal o zakonos, achaľol pes o zakonos, so iľa o Federální shromáždění, te na achaľuvas pal oda, sar hin rozulaďi e zor, savi del avri o zakoni, hoj oda perel tel o narodna radi.

Le beršestar 1993 oda hin o zakonos ČR – aver zakoni amen aňi nane.

26·27·28
29·30·31
32·33·35

O lekh 42

(1) Te o Ľil phenel „o themutno", achaľol pes le Čechike the Slovačike Federativne republikakero themutno.

Le Čechike republikakero themutno – o themutne ČSFR imar nane. E zor, savi del avri o zakoni, ča na birinelas te akualizinel o Ľil beršestar 1993 avka, hoj e čechiko the slovačiko federacija pes rozpejľa.

(2) Le manušen avre themendar hin andre Čechiko the Slovačiko Federativno republika o čačipena the phundravipena, sar phenel o Ľil, ča te o čačipena nane ča vaš la republikakere themutne.

(3) Odoj, kaj le čačipnaskere inštrukciji, so sas dine avri dži adaďives, phenen „o themutno", achaľol pes sako manuš, te pes vakerel pal o primarna čačipena the phundravipena, save o Ľil del sakones u na dikhel pro themutňipen.

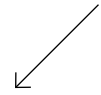
O lekh 43

E Čechiko the Slovačiko Federativno republika del le manušen avre themendar o azilos, te len len palal vaš oda, hoj mangen o primarna čačipena the phundravipena. O azilos šaj jel zaphendo ole manušeske, savo kerď a vareso mujal o primarna čačipena the phundravipena.

O lekh 44

Le themutne zaačhaden.

O zakonos šaj čerinel le sudcenge the le prokuratorenge o čačipen te podňikinel abo vaš aver chulajipnaskeri buťi the o čačipen andro lekh 20 kotor 2; le manušen andre themeskero šeraľipen the le thaneskero šeraľipen andro funkciji, save kidel avri, tiš o čačipen andro lekh 27 kotor 4; le manušen andre le arakhipnaskere sbori the le manušen andre le maribnaskere jekhtuňa tiš o čačipena andro lekh 18, 19 the lekh 27 kotor 1 dži 3, te len hin o terďipen kij'oda, sar keren avri peskero sogaľišagos. O čačipen vaš o štrajkos šaj o zakonos čerinel, te o manuša keren ajsi buťi, savi hin igen angluňi vaš le sasťipnaskero abo le dživipnaskero arakhipen.

Amare partneri paš o prethoďipen

Pro agor bi kamavas te del o lav savore manušenge, save amenge but šegetinenas, bije lengero ažutišagos bi kada prethoďipen ňigda na ačhiľa.

Peršones mušinas te paľikerel le profesoriske JUDr. Radim Boháč, Ph.D., le Pravňicko fakultakere ďekaňiske la Karloskera Univerzitatar, ko diňa e zašťita amare projektoske u tiš amenge šegetinelas andre crowfundingovo kampaňa the le Muzeum romské kultury vaš lengero ažutišagos the jekhetaňi buťi.

Igen bares kamas te paľikerel tiš la ustavakere sudcoske, anglunes leskere čhibaleske, oda hin JUDr. Josef Baxa, le sudcoske prof. JUDr. Jiří Přibáň, DrSc., the le generalne sekretariske, oda hin JUDr. Vlastimil Göttinger.

Avka kamas te paľikerel savore dženenge, ko amenge šegetinenas andre crowfundingovo kampaňa pro Donio u diňa amen the kola najcikneder lovore, peršones oda hin Ing. Barbara Kissová, savi diňa o love pro prethoďipen, te džalas pal la Ustavakeri Preambuľa the O Ľil.

Špecijalno paľikeriben mušinas te del la AK Hlaváček & Krampera vaš lengero bareberšengero šegetišagos. Lengere šukar lava thovas adaj, andre le prethoďipnaskero agor.

ÚSTAVNÍ SOUD

mrk muzeum romské kultury

ADVOKÁTNÍ
KANCELÁŘ
HLAVÁČEK
KRAMPERA

AK Hlaváček & Krampera

Andro ďivesa, kana penge o autori, so kerenas buťi pre komiksovo Ustava the O Ľil andre romaňi čhib, rozkerinenas, hoj kadi šukar genďi dena avri, na avla lenge pre goďi, hoj o ačhibena andro svetos the tiš kij'amende avena až avka phare, hoj makar savo baragoďakero keriben, savo jekhetaňarela savore manušen andre Čechiko republika, avela igen angluno.

Avka pr'oda dikhel amari advokatno kancelarija u vaš oda tiš diňam jilestar o love pre kadi genďi. Našťi bisteras, hoj kij'amari akanutňi vlada perel e politicko sera, so lakero čhibalo bije ladž phenelas, hoj o koncentračno taboris andro Lety sas buťakero taboris vaš *o nepřizpůsobivé* džene. Mi jel kadi genďi noblesno the pherasuno pale dino lav.

Prahate pre Karačoňa 2025

Tomáš, Zdeněk, Ondřej & David

o partneri andre advokatno kancelarija AK Hlaváček & Krampera

Pal o džene, so pre kadi gendʼi kerenas buťi

Lukáš Lev Červinka hin la ustavakero pravňikos u kerel buťi pre Pravňicko fakulta pre le Karoľiskeri univerzita. Andre leskeri buťi kamel te jehetaňarel la ustavakero čačipen the e společnosťa the te popularizinel o džaniben.

Ludmila Červinková Machátová hin e lektorka the kerel tiš e metodiki kije čechiko čhib vaš o džene avre themendar, prethovel la čechika čhibatar andre talijansko čhib the kerel buťi avre dženenca, save prethoven čechike autoren andre talijansko čhib.

Karel Jerie hin o komiksovo maľaris, kerel o ilustraciji u chudľa perši cena pro Maškarthemutno komiksovo festivaľis andre Lodž. Hin prindžardo najbuter vaš leskere komiksi *Češi 1968,* e serija *Candide* abo *Jan Amos vexilu*.

Václav Šlajch hin o komiksovo maľaris the o sikhľardo pre univerzita, chudľa e cena Muriel andre kategorija jekhfeder charno komiksos. Hin prindžardo najbuter vaš o komiksi *Historie Metodeana, Luboš Jednorožec* the *Vůně čarovných květů.*

Anežka Hrbáčková avrisikhľiľa e romistika pre le Karoľiskeri univerzita. Vašoda džanel romanes te vakerel u avka kerel buťi phenas vaš o *Muzeum romské kultury* Brnoste. O (bi)žužipen andre čechiko Ustava andro kipi prethoďa jekhetanes avre dženenca, save džanen romaňi čhib.

O (bi)žužipen andre čechiko Ustava andro kipi

Lukáš Lev Červinka, Ludmila Červinková Machátová
O ilustraciji Karel Jerie the Václav Šlajch
O prethoďipen Anežka Hrbáčková

Del avri o WOLTERS KLUWER ČR,
U NÁKLADOVÉHO NÁDRAŽÍ 10, 130 00 PRAHA 3,
andro berš 2026.
E odpovedno redaktorka Dagmar Červená
La čhibakeri korektura Anežka Hrbáčková
Graficko lačhariben the e sazba Michaela Blažejová
Peršovar dino avri
Seri 358

E-genďi šaj chuden pre www.wolterskluwer.cz/obchod

www.wolterskluwer.cz/obchod
e-mailovo adresa: obchod@wolterskluwer.cz

ISBN 978-80-286-0732-6 (pdf)

ISBN 978-80-286-0732-6

Wolters Kluwer

HERMENEUTICULUM

Kniha je dostupná jako e-kniha.
obchod.wolterskluwer.cz